

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI

FACULTATEA DE DREPT

**PROMISIUNEA ȘI EFECTELE SALE ÎN RAPORTURILE SUCCESORALE.
CERCETARE COMPARATIV-ISTORICĂ**

– Rezumatul tezei de doctorat –

Coordonator științific:

Prof. univ. dr. Valeriu M. CIUCĂ

Doctorand:

Crina-Maria STANCIU

IAȘI

2024

CUPRINS

Aspecte metodologice/1

Introducere/9

Prolegomene/14

Secțiunea I Limbajul – simbol al promisiunii/14

§1 Promisiunea explicată prin cuvinte/14

§2 Promisiunea explicată prin regulile de conviețuire socială/23

§3 Promisiunea în viziunea lui Ludwig Wittgenstein/26

Secțiunea a II-a. Simbolistica religioasă a promisiunii/29

§1 Legământul adamic sau edenic/34

§2 Legământul încheiat cu Noe/37

§3 Legământul încheiat cu Avraam/38

§4 Legământul încheiat cu Moise/40

§5 Legământul încheiat cu David/40

Secțiunea a III-a Promisiunea în mitologie și în literatură/41

§1 Promisiunea în mitologia nordică/43

§2 Promisiunea în mitologia egipteană/47

§3 Promisiunea în pictură, literatură și în muzică/53

3.1 Promisiunea în pictură/53

3.2 Promisiunea în literatură/55

3.3 Promisiunea în muzică/68

Secțiunea a IV-a Promisiunea în filosofie/70

§1 Aspecte generale cu privire la promisiune în viziunea lui Immanuel Kant/70

§2 Obligația asumată prin promisiune și modul în care a fost percepută de David Hume/73

§3 Promisiunea în viziunea lui Seneca/75

§4 Promisiunea prezentată de Toma d'Aquino/76

§5 Promisiunea analizată de Hugo Grotius/77

§6 Influența trecerii timpului asupra promisiunii în viziunea lui Henri Bergson/79

Secțiunea a V-a Perspectiva antropologică asupra promisiunii/83

§1 Promisiunea *lato sensu* și modul în care poate fi înțeleasă/83

§2 Promisiunea ca pact familial și efectele acesteia asupra dreptului de proprietate/89

Secțiunea a VI-a Promisiunea ca parte a jurământului/93

Secțiunea a VII-a Promisiunea de căsătorie/96

Secțiunea a VIII-a Promisiunea de a contracta – contractul preparatoriu?/99

Secțiunea a IX-a Promisiunea – obligația de a respecta cuvântul dat în sfera patrimoniului digital/103

§1 *Digital Asset* și dreptul de proprietate în lumea digitală/105

§2 *Digital data* și teoria obligațiilor/107

§3 Promisiunea *Post Mortem* și *Digital Data*/107

§4 Promisiunea vs *Smart Contract*/110

Secțiunea a X-a Promisiune – între „desolemnizare” a liberalităților și moarte a contractului/111

Capitolul I Promisiunea de a da/a dona. Elemente diacronice/114

Secțiunea I Promisiunea în dreptul roman(forme ale promisiunii)/114

§1 Promisiunea drept contract/114

§2 Promisiunea la nivelul contractelor solemne/118

§3 Promisiunea la nivelul pactelor/123

§4 Promisiunea ca donație/125

§5 Promisiunea la nivelul pactelor asupra unei moșteniri nedeschise încă/129

Secțiunea a II-a Epoca Medievală/133

Secțiunea a III-a Epoca Modernă și Contemporană(controverse doctrinare și definiții incipiente)/142

§1 Teoria separării contractului de promisiune/142

§2 Promisiunea este bază a contractului/149

§3 Promisiunea – fundament al răspunderii juridice civile delictuale/151

§4 Legătura dintre promisiune și obligația fiduciară/152

§5 Posibilă definiție a promisiunii. Posibile caractere juridice ale promisiunii/154

Capitolul al II-lea Libertatea de voință – element incipient al promisiunii/156

Secțiunea I Formarea contractului ca promisiune și a promisiunii ca donație/156

§1 Morala: Condiție de efectivitate a actului juridic, principiul *pacta sunt servanda*/156

§2 Principiul relativității și principiile devoluțiunii moștenirii legale/167

2.1 Relativitatea efectelor contractului. Domeniu de aplicare/167

2.2 Relativitatea efectelor contractului. Posibilă aplicare în materie succesorală/175

Secțiunea a II-a Consimțământ și conduită în materie succesorală/195

§1 Formarea consimțământului/196

§2 Cauza și *Consideration*/207

§2 Viciile de consimțământ/219

§4 Oferta și acceptarea înseamnă promisiune?/229

Capitolul al III-lea Promisiunea de a da – modalitate de gestionare a unei mase patrimoniale – Liberalitate continuă/233

Secțiunea I Fiducia/*Trust*-ul – condiție *sine qua non* a promisiunii/237

Secțiunea a II-a Apariția fiduciei/*trust*-ului – dreptul roman, *equity law* și *waqf*/246

Secțiunea a III-a Condiții de formare a fiduciei/*trust*-ului/251

Secțiunea a IV-a Fundația și *trust*-ul/252

Capitolul al IV-lea Liberalități propriu-zise și liberalități mascate/261

Secțiunea I Legatul și contractul de donație/261

§1 Legatul/262

§2 Scurte considerații cu privire la donația ordinară/264

§3 Modalitățile aplicabile în materia liberalităților/270

Secțiunea a II-a Donațiile, instituția contractuală și noua succesiune convențională?/279

§1 Donațiile – instituție pentru crearea de excepții în materie succesorală/279

1.1 Donația simulată/280

1.2 Donația indirectă/281

§2 Instituția contractuală – promisiune și succesiune convențională/282

2.1 Generalități/282

2.2 Donația cumulativă – aplicație a promisiunii în legătură cu instituția contractuală/285

§3 Substituțiile fideicomisare: liberalități formate în temeiul promisiunii?/289

3.1 Substituțiile fideicomisare – reguli generale/289

3.2 Scurt istoric al substituțiilor fideicomisare realizat prin analizarea doctrinei franceze/298

3.3 Donația partaj trans-generațională – aplicație a substituției fideicomisare în dreptul francez/302

§4 Liberalitățile mascate de variatele forme juridice/308

4.1 Pactul tontinar/308

4.2 Contractul de asigurare/312

4.3 Clauzele inserate în convenția matrimonială. Avantajele matrimoniale. Planificarea succesorală prin prisma alegerii regimului patrimonial/316

4.3.1 Clauzele inserate în convenția matrimonială în sistemul de drept românesc. Clauza de preciput/316

4.3.2 Clauzele cu privire la lichidare și la partaj. Avantajele matrimoniale în sistemul de drept francez/333

a. Clauzele cu privire la lichidare și la partaj/333

a.1 Clauze de partaj inegal/333

a.2 Clauza de atribuire a întregii comunități de bunuri/335

a.3 Clauze de preluare, de luare în posesie/336

b. Avantajele matrimoniale în sistemul de drept francez/337

4.4 Cotitatea disponibilă specială a soțului supraviețuitor este o liberalitate indirectă?/342

4.5 Uzufuctul succesiv – promisiune producătoare de efecte la data decesului/346

Capitolul al V-lea Limită și remedii de bună-credință în materia promisiunii/353

Secțiunea I Acte asupra unei moșteniri nedeschise încă/353

Secțiunea a II-a Emergența promisiunilor *post mortem* în sistemul de drept românesc/372

Secțiunea a III-a Problema calificării juridice în materia promisiunilor și a pactelor cu efecte la momentul decesului dispunătorului/388

Secțiunea a IV-a Diferențe între donațiile *mortis causa* și pacte *post mortem*/397

Secțiunea a V-a Promisiunea *post mortem* în sistemul de drept francez/400

§1 Promisiune *post mortem* afectată de termen/400

§2 Promisiunile condiționale/401

Secțiunea a VI-a Remedii de bună-credință ale promisiunii/402

§1 *Promissory Estoppel*/402

§2 Acțiunea în *Assumpsit*/406

§3 Doctrina *cy-pres*/408

§4 *Constructive trust*/409

§5 *Specific performance* – modalitate de executare în natură a contractelor în dreptul anglo-american. Răspunderea contractuală în sistemul de drept românesc/410

§6 Rezoluțiunea în materia promisiunilor?/419

Concluzie ?/426

Bibliografie/435

Introducere

Teza de doctorat intitulată „Promisiunea și efectele sale raporturile succesoriale. Cercetare comparativ-istorică” are în vedere analizarea promisiunii drept act care are potențialul de a stabili o nouă ordine succesorală și care ar putea fi perceput ca pe o nouă modalitate de realizare a unei succesiuni convenționale. Cu alte cuvinte, am încercat să analizăm promisiunea ca act juridic, cu titlu gratuit care ajunge să producă efecte după momentul decesului promitentului. Inițial am considerat ca fiind necesară încadrarea promisiunii în sfera donațiilor indirecte prin prisma elementelor sale, dar aceasta are un caracter independent, putând prelua din trăsăturile contractelor numite pentru a produce efecte.

Libertatea persoanei de a dispune de bunurile sale, atât în timpul vieții, cât și după ce nu va mai fi a fost matricea care a pus în mișcare întregul redat prin prezenta teză de doctorat. Această libertate însă, a fost redusă prin limitele impuse voinței persoanei în vederea ocrotirii atât a acesteia, cât și a celorlalți subiecți de drept (moștenitorii). Într-adevăr o libertate prea mare de a dispune acordată unei persoane poate cauza prejudicii altor subiecți de drept. Prin urmare, persoana nu mai poate încheia decât anumite acte și nu poate dispune decât de anumite bunuri. Pentru a scoate în evidență aceste limite, a fost nevoie de un mulaj redat sub forma promisiunii văzută drept una dintre cele mai înalte forme de încredere pe care însuși o va putea oferi societății¹. Promisiunea

¹ Pentru a exista o libertate absolută de a dispune ar trebui ca încrederea dintre persoane să fie, înainte de toate, fortificată. Cu alte cuvinte, în lipsa bunei-credințe în raporturile juridice, subiectul de drept nu poate să acceadă la

devine bază pentru fiecare contract și ne punem întrebarea „Care este elementul principal al promisiunii?”. Mai mult decât atât, la momentul în care este analizată în planul actelor pentru cauză de moarte, ar putea reprezenta un act asupra unei moșteniri nedeschise care să schimbe ordinea succesorală ? Se pune întrebarea dacă acele limite legale ale libertății de a dispune nu vor interveni pentru a înlătura efectele unei atari promisiuni.

Persoana promite, cu alte cuvinte, o anumită conduită, iar lucrarea pe care o propunem redă o modalitate de a ajuta subiectul în a-și respecta cuvântul dat, cuvânt care va produce efectele la momentul decesului său. Ce înseamnă verbul „a promite”? Conform Black's Law Dictionary, „a promite” înseamnă a declara. Cu alte cuvinte, la momentul în care persoana promite, aceasta realizează o declarație că va face, va da sau nu va face ceva față de o altă persoană. Această declarație va avea drept izvor nu numai morala sau conștiința persoanei, cât și legea. De un real interes ne apare și comportamentul beneficiarului promisiunii căruia i se creează așteptarea rezonabilă la îndeplinirea acesteia. În fond, această așteptare rezonabilă este aceea pe care încercăm să o ocrotim, aceasta transpunându-se în obligația asumată de către promitent. Am putut realiza, astfel distincția între obligația legală și obligația morală. Mai mult decât atât, am analizat promisiunea bilaterală și promisiunea unilaterală, observând la nivelul legislațiilor o mai mare protecție acordată celei dintâi care implică un schimb reciproc de beneficii. Prin urmare, promisiunea unilaterală, echivalent al titlului gratuit, tinde să fie mai puțin ocrotită de legiuitor (analiza noastră având în vedere legiuitorii român și francez).

Pentru a acorda o latură practică cercetării realizate, am stabilit drept punct de plecare al acesteia următoarea problematică redată printr-o minispeță: „A promite să ofere o sumă de bani nepoatei sale sau fiicei sale sau unei asociații caritabile”. Întrebarea care survine este dacă A este obligat să respecte ceea ce a promis, dacă are o obligație determinată sau dacă simplele cuvinte care se constituie într-o promisiune nu ar reda decât simple obligații legate de morală. Mai mult decât atât, adăugăm și o componentă temporală redată prin decesul viitor al promitentului. Întrebarea pe care ne-o adresăm este dacă se va mai îndeplini în această situație promisiunea, respectiv care este rolul pe care îl va putea lua momentul decesului promitentului în modul în care se vor executa sau nu obligațiile persoanei. În acest context, de fapt, ajungem la o interpretare a textului promisiunii, a modului în care a fost formulată. Prin urmare, răspunsul ne va putea fi acordat de simplele cuvinte utilizate de promitent. Totuși, acest răspuns trebuie nuanțat.

În prezenta lucrare am demonstrat faptul că promisiunea este fundamentul oricărui contract, punându-ne, în acest sens întrebarea „Care este elementul principal al promisiunii?”. Pentru a răspunde la acestea am utilizat metoda comparativă, ajungând la concluzia că dreptul nu este un dat sau o abstracțiune, ci un fenomen aflat într-un proces de continuă schimbare ce presupune o analiză *in concreto*.

Lucrarea este structurată în cinci capitole sau întrebări ale căror răspunsuri vor contribui la găsirea rezolvării unei ultime chestiuni, și anume: „Reprezintă sau nu promisiunea și, respectiv,

libertatea absolută de a dispune de bunurile sale în timpul vieții și *mortis causa*, ci, mai cu seamă, va primi o libertate relativă.

Valerius M. Ciucă, *Bona fides într-o nouă hermeneutică*, lucrare publicată în revistele „Hermeneia” nr. 6/2005, „Epifania” nr. 33/2015, Iași, și în volumul Simpozionului „Disponibilități creative în lume”, Societatea „Vasile Pogor”, Iași, 2009, p. 10.

Articolul poate fi consultat pe site-ul:

https://www.academia.edu/12890742/Bona_fides_intr_o_noua_hermeneutica (consultat la data de 16 decembrie 2020).

promisiunea de a dona o formă incipientă a succesiunii convenționale?”. Cercetarea va avea în vedere metoda comparativă care se va îmbina cu cercetarea normativă, doctrinară și jurisprudențială.

În primul rând, va fi utilizată metoda din exterior către interior, respectiv din planul general către acela particular(bază a întregii lucrări). Astfel, în prima parte promisiunea va fi cercetată în variatele areale ale cunoașterii precum mitologia și literatura, religia și filosofia, antropologia, ajungându-se la a fi analizată din punct de vedere juridic pe parcursul următoarelor capitole.

În continuare, vom analiza promisiunea folosind metoda comparativă pe axa verticală, a istoriei, punctul de plecare rezidând în sistemul dreptului roman, ajungând, ulterior, la perioada actuală; în acest fel se va putea observa ce a însemnat această instituție și ce reprezintă astăzi.

Metoda comparativă pe axa orizontală se va îmbina cu cercetarea normativă, prin aducerea împreună a reglementărilor din sistemele de drept anglo-american, francez și român, cel din urmă fiind comparat cu celelalte două pe mai multe capitole care vor avea în vedere diferitele liberalități care pot fi construite pornindu-se de la promisiunea de a dona(mod de construire, principii, teorii vehiculate, aici putându-se discerne o altă metodă și anume aceea sociologică prin aducerea împreună a teoriilor vehiculate în timp de legislațiile analizate, dar și prin evidențierea modului în care statele s-au dezvoltat și au ajuns la actualul stadiu – evoluția cutumelor, a modului de gândire din societate).

Pentru a ilustra metoda comparativă ne vom folosi de structura formată din cei șapte pași, structură propusă în cadrul școlii doctorale privat-comparatiste din Iași(urmând Aplicațiile metodologice ale Școlii Dreptului Organic, prefigurate în cadrul Centrului Robertianum de Drept Privat):

Primul pas presupune cercetarea textului legal al instituției, extrăgând elementele esențiale din cadrul acestuia. Discutăm, astfel despre „*Primum dividam, respectiv analiza textului juridic realizată prin: I.1 Lectura – prezentarea integrală a textului juridic; I.2 Summa – rezumatul textului, ca abreviere ideatică de lucru sau mesaj esențial.*”².

Al doilea pas, intitulat *Secundum ponam casum* „*începe hermeneutica propriu-zisă prin cazuistica reală sau eidetică, imaginară, indentificându-se legătura imediată între abstracțiunea textului și realitatea conflictuală juridică*”³. În cadrul lucrării noastre am conturat acest al doilea pas prin minispeța-punct de plecare a tezei de doctorat.

Cel de al treilea pas, intitulat *Tertium historia regulae explorabo* se plasează asupra analizei comparative pe verticală, cercetând modul în care a apărut și s-a dezvoltat instituția/regula de drept care face obiectul lucrării.

La nivelul celui de al patrulea pas, denumit *Quartum comparabo*, s-a avut în vedere cercetarea pe orizontală realizată prin compararea sistemelor de drept alese: la nivelul prezentei lucrări sistemele de drept alese spre comparare sunt sistemul de drept românesc, sistemul de drept francez și sistemul de drept anglo-american.

Pasul al cincilea, *Quintum colligam*, se concentrează asupra analizei gramaticale, a cercetării pluridisciplinare(la nivelul literaturii, sociologiei, filosofiei, antropologiei), stabilirea sensului teologico-filosofic și a sensului obscur⁴.

Al șaselea pas are drept consecință o analiză a „*posibilelor obiecțiuni la raționamentul implicat de text...lămurind contradicțiile după metoda dialectică*”⁵. Acesta se va regăsi analizat la

² V.M. Ciucă, C. Macovei, S. Panainte(coord.), *Școala Dreptului Organic*, Vol. I, Ed. Junimea, Iași, 2007, p. 13.

³ V. M. Ciucă, *op. cit.*, p. 13.

⁴ *Ibidem*, p. 14.

⁵ *Ibidem*, pp. 15-16.

nivelul concluziilor tezei prin ilustrarea celor trei coordonate sau raționamente ale prezentei lucrări: Teză(*Pro auctoritas*) care desemnează posibila concluzie prefigurată în primul an de redactare a tezei, Antiteză(*Contra auctoritas*) care desemnează concluzia stabilită la finalul cercetării și Sinteză(*Dicta*) care prezintă îmbinarea celor două opinii prefigurate și o imagine asupra viitorului actului promisiunii în cadrul raporturilor contractuale și successorale(prefigurându-se, astfel, și al șaptelea pas, al „justificărilor dreptului sancționat de textul în cauză prin expunerea argumentelor și a excepțiilor...și cu eventuala propunere de lege ferenda”⁶).

Cercetarea doctrinară și jurisprudențială vor contura mai bine specificul fiecărei legislații în parte pentru ca, la final, să se întrevadă concluzia, respectiv dacă avem de a face sau nu cu o succesiune convențională care nu este reglementată expres, dar care se discerne între normele de drept deja existente. Mai mult decât atât, se va găsi o soluție pentru ocrotirea încrederii beneficiarului față de promitent prin utilizarea de remedii bazate pe bună-credință și echitate. Astfel, se va face delimitarea între planul general și particular – acesta din urmă prezentând soluția pentru cazul concret, al beneficiarului unei promisiuni de donație care nu este îndeplinită fiindcă promitentul decedează înainte de vreme.

Structura tezei de doctorat. Expositio brevis

În cadrul primei părți a lucrării – „*Prolegomene*” – am prezentat diferitele sensuri ale promisiunii. Astfel, am stabilit modul în care a fost ilustrată promisiunea de mitologie și de literatură, plecând de la întrebarea „De ce ar introduce insul conceptul de promisiune în operele sale sau de ce ridică omul acest concept pe culmile cele mai înalte, alături chiar, de divinitate?”. Răspunsul îl regăsim în experiența omului care a trebuit dintotdeauna să promită ceva pentru a putea primi ceea ce a dorit, în fond. Cu alte cuvinte, promisiunea a reprezentat primul act pe care persoana l-a realizat în lume. La început, aceasta a promis să respecte regulile pe care divinitatea le-a stabilit, dar sorții au fost împotriva sa.

La nivelul primei secțiuni a acestei părți, intitulată „*Limbajul – simbol al promisiunii*” am analizat promisiunea prin prisma limbajului utilizat pentru crearea sa. Sunt alese, astfel, cuvintele pentru exprimarea promisiunii. Unii autori precum J.L. Austin văd în promisiune o sintagmă/*illocution* prin care este informată o anumită persoană cu privire la un anumit aspect sau i se ordonă unei alte persoane să realizeze o anumită acțiune. Acesta a creat așa-numita Teorie a *Speech Act-ului* care arată existența mai multor acte ale vorbirii denumite: locuții(descriu conduita promisă), ilocuții(au în vedere pronunțarea sau scrierea cuvintelor; se oferă o formă de exprimare a actului vorbirii) și perlocuții(pe lângă construirea frazei vor mai fi necesare anumite acțiuni prin intermediul cărora destinatarul va fi convins cu privire la realizarea conduitei promise; se concretizează în utilizarea verbelor de mișcare). Searle se folosește de o altă clasificare pentru a arăta modul în care cuvintele vor fi exprimate și înțelese de destinatar: acte asertive(emitentul se obligă), directive(se încearcă convingerea destinatarului la a face ceva), comisive(emitentul se obligă la a realiza o anumită conduită), declarative(se pune un mai mare accent asupra legăturii dintre două acțiuni pozitive în înțeles). Taxonomia propusă de J.R. Searle reflectă opinia conform căreia nu toate verbele ar putea fi considerate ilocuții care să formeze promisiuni prin intermediul cărora să se producă efecte.

⁶ *Ibidem*, p. 17.

Totodată, acesta îl critică pe Austin pentru modul în care a înțeles să explice ilocuțiile. Ambii sunt de acord că actul promisiunii este o ilocuție.

Actul promisiunii va aduce cu sine o anumită stare psihologică (pozitivă precum fericirea, recunoștința sau negativă precum frustrarea sau nefericirea) și, de aceea, trebuie alipit acestuia o condiție de validitate redată prin sinceritate.

Alți autori, văd în promisiune o frază care prezintă ceea ce va obține persoana sau ce va oferi aceasta unui alt subiect la final (*perlocution*). Ceea ce se poate observa este încercarea doctrinarilor și a lingviștilor de a înțelege care este momentul în care promitentul devine legat de propriul act, în final considerându-se a fi necesară individualizarea și comunicarea promisiunii către destinatar.

Hickey consideră promisiunea ca fiind o perlocuție, fiind necesară acceptarea sa de către destinatar pentru a putea produce efecte juridice.

Limbajul este un simbol al promisiunii deoarece sfera legală se folosește de lexeme ca simboluri-tip: discutăm despre pact, despre promisiune sau despre *de cuius*. Prin simbol se explică elementele din exterior. La nivelul regulilor de conviețuire socială, promisiunea ne apare ca un simbol conceput ca pe o expresie fonetică, scrierea stabilind un caracter autonom pentru textul astfel realizat.

O altă opinie analizată a fost aceea a lui Ludwig Wittgenstein care vede în promisiune o povestire aplicată, o experiență. Acesta consideră că, prin intermediul jocurilor de limbaj, o propoziție își poate schimba sensul, stabilind că limbajul trebuie plasat într-un anumit context pentru a produce efecte.

A doua secțiune a primei părți este denumită „*Simbolistica religioasă a promisiunii*”. În cadrul acesteia am analizat dreptul de proprietate pe care îl putem include în cadrul unei promisiuni. Plecăm de la o viziune duală: dreptul de proprietate este absolut când aparține lui Dumnezeu (în calitate de nud proprietar). Dumnezeu transmite prin promisiuni persoanei unele dintre atributele dreptului de proprietate. Astfel, omul este un uzufructuar viager. Dumnezeu dispune de o manieră absolută de bunurile sale, în vreme ce omul are o dispoziție relativă.

Am conceput această secțiune plecând de la teoria Power Distance Belief care arată faptul că persoanele mai bogate realizează acte de caritate, redând reminiscențele iubirii agapice în stare pură („Iubește-ți aproapele ca pe tine însuși” Mt. 22,39).

Promisiunea este, astfel, cercetată ca pe o formă a unui act pe care Dumnezeu l-a încheiat cu umanitatea, respectiv legământul. Astfel, „promisiunea” este percepută ca pe o formă de act între oameni, în vreme ce promisiunile încheiate de Dumnezeu cu omul au o denumire și însemnătate diferite, respectiv de „legământ”. În cazul în care legământul nu este respectat sancțiunea va fi aceea a blestemului. Mai arătăm faptul că Dumnezeu a încheiat legăminte cu persoane considerate a fi de încredere: Adam (legământul de a nu mânca din pomul cunoașterii; Eva va încălca această promisiune, iar umanitatea va pierde beneficiul vieții eterne), Noe (legământul prin care Dumnezeu a promis să nu mai aducă asemenea potop asupra omenirii), Avraam (legământul de crearea a unei noi națiuni, pe cale naturală și pe cale spirituală), Moise (acceptarea unei noi legi), David (legământ pentru aducere aminte și stăpânire veșnică).

Promisiunea este tratată și prin intermediul mitologiei nordice (având drept element central arborele Yggdrasil), mitologiei egiptene. S-a putut observa, în acest fel, puternica influență a mitului creației asupra modului în care sunt încheiate promisiunile.

În pictură am cercetat incidența promisiunii în picturile „Nașterea Venerei” și „Primăvara”, ale lui Sandro Botticelli, acestea demonstrându-ne că promisiunea are un conținut interpretabil

prin *causa remota*. Flora, elementul central al celor două tablouri arătând începutul și conduita umană transpusă în natură.

Promisiunea în literatură a fost analizată prin intermediul miturilor grecești (în vederea opririi intruziunii zeilor în viața oamenilor au fost create anumite promisiuni solemne, jurăminte cu trei elemente: referirea la viitor, chemarea divinității ca martor și blestemul), basmelor (în lucrarea „Prîslea cel voinic și merele de aur”), în operele lui William Shakespeare („Neguțătorul din Veneția”), în fabule („Vulpea și țapul”).

În muzică promisiunea a fost analizată prin intermediul operelor lui Richard Wagner în „Inelul Nibelungilor” și Gaetano Donizetti în „Don Pasquale”.

Promisiunea este cercetată, totodată, și prin intermediul filosofiei (în viziunea lui Kant, David Hume, Seneca, Toma d’Aquino, Hugo Grotius, Henri Bergson), pentru a putea observa importanța respectării cuvântului dat/promis prin act. Actul promisiunii va fi analizat și cu ajutorul antropologiei (promisiunea în diferite culturi precum Tonga, Koma, Iran și China).

Actul promisiunii este un pact familial, de asemenea, așa cum o arată și Claude Lévi-Strauss care a împărțit societatea în societăți elementare și societăți complexe. Totodată, promisiunea este o parte a jurământului care devine garanție a adevărului (jurământul fiind clasificat în jurământ asertoriu și jurământ promisoriu).

Promisiunea de căsătorie a fost, de asemenea, analizată. S-a cercetat, în egală măsură, promisiunea ca act preparatoriu, conform art. 1. 279 C. civ.

Am pășit, la nivelul cercetării noastre și în sfera patrimoniului digital, arătând ceea ce se înțelege prin *digital asset* și cum îl vom include în planul promisiunilor. În ceea ce privește promisiunea post mortem am arătat ceea ce se va întâmpla cu bitcoin-ul la decesul persoanei, cu contul de Facebook, Messenger sau contul de jocuri. S-a argumentat în sensul plasării unui fiduciar care să gestioneze conturile persoanei la deces. Totodată, s-a prezentat modul în care vom putea ocroti promisiunea în plan digital prin *smart contracts*.

Promisiunea a fost analizată prin intermediul teoriilor vehiculate în doctrină, precum aceea a „desolemnizării liberalității” și a „morții contractului”, pentru a se arăta necesitatea păstrării formalităților liberalităților în vedere ocrotirii promitentului.

În capitolul I sunt prezentate aspectele diacronice, modul în care a fost percepută promisiunea de-a lungul timpului. Se va ilustra modul în care a apărut promisiunea, prima formă pe care a primit-o și parcursul urmat în vederea producerii de efecte, respectiv, a obținerii ocrotirii legale. Astfel, în cadrul sistemului de drept roman important era tiparul juridic redat de un anumit act sau de o anumită înțelegere a părților, iar nu actul în sine. Prin urmare, putea exista o înțelegere a părților de a face sau de a nu face un lucru ori de a da ceva, înțelegere care să nu conducă, însă, la crearea unei obligații ocrotite prin intermediul unei acțiuni în justiție. Această învoială a părților era de mai multe tipuri, purtând variate denumiri – contract, pact, convenție – elementul comun fiind redat de consensul a două sau mai multe persoane cu privire la un anumit lucru sau cu privire la o anumită conduită. Promisiunea este analizată ca un contract, la nivelul contractului solemn, la nivelul pactelor, promisiunea donație și promisiunea la nivelul pactelor asupra unei moșteniri nedeschise încă. Principala formă a promisiunii este aceea a stipulației romane, a contractului solemn, verbal care devenea un adevărat veșmânt al actelor care nu ar fi fost altminteri ocrotite prin acțiune în justiție cum era cazul pactelor (*ex nuda pactio non oritur actio*).

Se prezintă promisiunea în epoca medievală precum și în epoca de modernă și contemporană, de o manieră comparativă cu sistemul de drept anglo-american. Un mare accent este pus asupra termenului de „consideration”/cauză a promisiunii de donație. În plus, au fost prezentate teoriile vehiculate în raport de promisiune prin intermediul opiniilor lui Charles Fried,

Dori Kimel, Prince Saprai, Shiffrin. Astfel, promisiunea a putut fi analizată ca bază a contractului, ca fundament al răspunderii civile delictuale, ca obligație fiduciară. În final au putut fi extrase caracterele juridice ale promisiunii: afirmare a obligației viitoare, caracter gratuit, caracter unilateral, caracter condițional.

În capitolul al doilea, intitulat „Libertatea de voință – element incipient al promisiunii” vor fi prezentate elementele promisiunii, caracterele juridice ale acesteia și felul cum este aceasta percepută prin prisma regulilor care îi vor conferi efecte *vis-à-vis* de sfera contractuală și de aceea succesorală. Elementele promisiunii se extrag din noțiunea acesteia sau din definiția pe care i-o acordă legiuitorul ori doctrina: promisiunea reprezintă o afirmație prin intermediul căreia o persoană se obligă pentru viitor să dea, să facă sau să nu facă ceva în favoarea unei alte persoane. Se analizează, de asemenea, promisiunea ca fundament al contractului arătându-se modul în care principiile diriguitoare ale acestuia se vor aplica în materie de promisiune.

Capitolul este împărțit în două secțiuni. **O primă secțiune intitulată „Formarea contractului ca promisiune și a promisiunii ca donație”** se concentrează asupra cercetării principiului *pacta sunt servanda* cu aplicabilitatea la promisiune. Astfel, se va putea observa rolul altruismului în sfera dreptului prin intermediul actelor cu titlu gratuit. Egoismul aparține actelor cu titlu oneros.

S-a analizat discursul contelui de Mirabeau prezentat de Talleyrand în fața Adunării Constituante de la data de 2 aprilie 1791 care stabilește o limitare a libertății de dispoziție prin testament.

Principiul forței obligatorii a contractului se regăsește aplicabil în dreptul anglo-american, dar arată contractul ca pe o promisiune serioasă și care trebuie respectată.

De asemenea, s-a cercetat principiul relativității efectelor actului juridic (în sistemele de drept românesc și francez), alături de principiile devoluțiunii succesoriale pentru a se arăta că au același obiectiv: să stabilească față de cine se vor produce efectele actului juridic civil. În sistemul de drept anglo-american s-au regăsit regulile Privity of Contract (numai părțile pot solicita executarea actului juridic, prin excepție și terții conform Rights of Third Parties 1999). S-au analizat și regulile aplicabile clironomiilor conform Codului Caragea.

În secțiunea a doua, intitulată „Consimțământ și conduită în materie succesorală” s-a arătat raportul dintre voință și motivație, cauză (motivul încheierii actului, de natură subiectivă) și *consideration* (motivul obiectiv al încheierii actului juridic redat prin avantajul obținut de părți). S-au cercetat, de asemenea, viciile de consimțământ incidente și oferta de a contracta.

În capitolul al treilea denumit „Promisiunea de a da – modalitate de gestionare a unei mase patrimoniale – Liberalitatea continuă” s-a prezentat promisiunea ca element al ficțiunii juridice a *trust*-ului sau fiduciei. În primele două capitole s-a încercat realizarea unei introduceri cu privire la ceea ce a fost și este promisiunea, respectiv, promisiunea de donație, cum se formează, care sunt principiile aplicabile. În continuare se va încerca introducerea promisiunii de donație la nivelul unui *trust*, precum și la nivelul liberalităților substitutive, realizându-se astfel trecerea dinspre actul simplu al promisiunii către actul complex. Cu alte cuvinte, vom lărgi sfera promisiunii pentru a crea tiparul unei liberalități cu trei părți (constituitor-fiduciar, între care se încheie un contract și constituitor-beneficiar ca raport stabilit printr-o promisiune indirectă). S-au prezentat diferențele dintre *trust*-ul anglo-american și fiducia din sistemele de drept românesc și francez, alături de condițiile de formare, arătându-se legătura cu teoriile patrimoniului. Totodată, s-a argumentat în sensul creării unei legături dintre *trust*-ul caritabil și fundație, cu mențiunea pentru aceasta de pe urmă că nu ar reprezenta un legat cu sarcină (cum se prefigura în vechea doctrină românească).

În cel de al patrulea capitol, intitulat „Liberalități propriu-zise și liberalități mascate” se analizează promisiunea drept fundament al liberalităților propriu-zise (legat și donație), al substituiilor fideicomisare, precum și al unor liberalități mascate sau indirecte (liberalitățile conturate prin alegerea regimului matrimonial, prezentându-se clauza de preciput; avantajele matrimoniale; dezmembrămintele dreptului de proprietate transformate în liberalități precum uzufructul succesiv). Astfel, au fost analizate așa-numitele *will substitutes*, înțelegeri ale părților care, pe fond, sunt donații, dar în formă sunt testamente. Acestea sunt încheiate în timpul vieții donatorului și produc efecte la momentul decesului acestuia. Au fost conturate modalitățile actului juridic cu efecte în planul succesoral, conceptele de donație simulată, indirectă, de instituție contractuală (donația din contractul de căsătorie), donație cumulativă (donația bunurilor prezente și a bunurilor viitoare), substituția fideicomisară (este o operațiune cu trei persoane: dispunătorul, instituitul și substituitul; instituitul primește liberalitatea, iar la decesul său aceasta se va retransmite către un substituit; în această ipoteză promisiunea pentru viitor se creează între dispunător și substituit), donația trans-generațională (se realizează un salt de generație și către nepoți, pentru a putea avea chemare la moștenire și aceștia; este inserată în cadrul acestora și o clauză graduală care impune conservarea bunurilor până la decesul persoanei și retransmiterea acestora).

Donația partaj trans-generațională reprezintă una dintre noutățile aduse de legea din anul 2006 în sistemul de drept francez⁷. Aceasta presupune stabilirea cu anticipație a ordinii succesoriale prin aducerea la succesiune și a acelor descendenți care ar fi fost înlăturați de la moștenire de către ascendenții lor. Aceasta stabilește mai multe beneficii civile și fiscale (sunt stabilite reduceri pentru achitarea taxelor aferente liberalităților și transmisiunilor de proprietate)⁸. Există mai multe posibilități de a o realiza, putând oferi nuda proprietate cu privire la un bun către unul dintre descendenții imediați, iar nepotului să i se ofere uzufructul⁹.

În plus, au fost analizate și liberalitățile graduale care impun conservarea bunurilor până la transmiterea acestora la beneficiarul final, precum și liberalitățile reziduale, care nu prevăd această obligație de conservare. Aceste mecanisme au fost cercetate în trei sisteme de drept: românesc, francez și anglo-american. S-a punctat, astfel, rolul promisiunii mai ales la operațiunile cu trei persoane, aceasta facilitând transferul de la primul beneficiar al liberalității la acela final.

Liberalitățile reziduale oferă posibilitatea dispunătorului de a transmite drepturile cu privire la bunurile sale către alte două persoane, de o manieră succesivă. A doua persoană gratificată va primi fie ceea ce a fost stipulat de către dispunător, fie ceea ce a rămas ulterior decesului primului gratificat. Acestea au fost incluse prin legea de la data de 23 iunie 2006. Liberalitățile reziduale au primit un mai mare domeniu de aplicare. Legea amintită a modificat conținutul art. 896 C. civ. fr. care stabilea că substituțiile sunt interzise. Astfel, noul conținut al acestui articol arată că acele clauze prin intermediul cărora o persoană are obligația de a conserva

⁷ J. Carbonnier, P. Catala, Jean de Saint Affrique, G. Morin, *Des libéralités. Une offre de loi*, Ed. Defrénois, Paris, 2003, p. 183.

⁸ R. Gentilhomme, *Donation-partage transgénérationnelle et usufruit successif*, în Rev. Defrénois, no 9, 15.05.2015. A se vedea: <https://www.labase-lextenso.fr/defrenois/DEF119x1?em=Donation-partage%20transg%C3%A9n%C3%A9rationnelle%20et%20usufruit%20successif%2C%20>, consultat la 10.10.2022.

⁹ Ph. Malaurie, L. Aynès, *Droit des successions et des libéralités*, 8e édition, Ed. LGDJ Lextenso éditions, 70 rue du Gouverneur Général Éboué, 2018, pp. 622-623.

și a transmite către o alta drepturile vor produce efecte numai în ipotezele în care legea stabilește astfel¹⁰.

Conform art. 1. 048 C. civ. fr. liberalitatea graduală este aceea care cuprinde sarcina cu obligarea donatarului sau legatarului de a conserva bunurile sau drepturile pe care le primește, având obligația de a le transmite la decesul său unui al doilea gratificat stabilit prin actul de liberalitate inițial¹¹.

În cadrul liberalităților mascate s-au analizat contractul de asigurare de viață(asiguratul realizează o promisiune față de un beneficiar final, prin prisma a ceea ce se va transfera de către asigurător la beneficiar; este un *will substitute* format dintr-o donație de la asigurat către beneficiar), clauzele inserate în convențiile matrimoniale(precum clauza de preciput, de partaj inegal sau avantajele matrimoniale care reprezintă avantaje globale în limita cotităților disponibile a soților, supuse acțiunii în reducere, putând fi calificate drept favoruri ale soților care decurg din alegerea regimului matrimonial; uzufructul succesiv care prezintă încheierea uzufructului cu termen suspensiv redat de decesul primului uzufructuar, dreptul continuând să existe în persoana celui de al doilea uzufructuar). Au mai fost analizate pactul tontinar și Joint tenancy ca pe o formă de coproprietate în care, la decesul unuia dintre coproprietari bunul va reveni în patrimoniul celui care supraviețuiește, fără a mai fi inclus în masa succesorală a primului(se realizează, de obicei, între soți). În ceea ce privește clauza de tontină(pe care în unele volume o regăsim sub denumirea de clauză de acrescământ), aceasta presupune ca două persoane să dobândească dreptul de proprietate împreună, stipulând în același timp ca, în cazul în care vreuna dintre aceste persoane va deceda, atunci persoana care va supraviețui să primească întreaga proprietate(promisiunea fiind una care să producă efecte după decesul uneia dintre părți). De obicei această clauză este utilizată de către soți sau de către persoanele care locuiesc împreună.

O parte importantă a cercetării noastre rezidă în analiza pactelor sau promisiunilor post mortem care, spre deosebire de pactele asupra unei moșteniri nedeschise încă, vor produce efecte pe calea modalităților actului juridic, proprietății rezolubile. Condițiile pactului post mortem sunt: manifestarea expresă de voință, decesul persoanei este prevăzut ca termen(decesul promitentului), scopul bine determinat, obiectul este un drept actual, iar nu unul eventual. Efectele acestora nu se vor produce până la momentul decesului persoanei; exigibilitatea obligațiilor depinde de decesul promitentului stabilit drept termen suspensiv. De un real interes a apărut ca fiind jurisprudența bogată existentă în România care demonstrează faptul că promisiunea post mortem există. Mai mult decât atât, considerăm ca fiind utilă o delimitare legislativă a promisiunii post mortem de pactele asupra unei moșteniri nedeschise încă, fiind mai ușoară calificarea juridică a situației prezentate. În acest sens, amintim de analiza speței din anul 2023, Tribunalul Timiș: s-a stabilit prin contract ca moment de referință pentru transferul dreptului de proprietate de la mandant la mandatar asupra casei cumpărate, data decesului mandantului(termen suspensiv).

În ultimul capitol, intitulat „Remedii de bună-credință ale promisiunii”s-a prezentat incidența diferitelor remedii precum Promissory Estoppel(stoparea neexecutării promisiunii), respectarea cuvântului asumat(assumpsit), remediile în cazul schimbării situației inițiale(cy press), crearea unei fiducii pentru explicarea transferurilor între mai multe persoane(constructive trust) și

¹⁰ Ph. Malaurie, *Les libéralités graduelles et résiduelles*, în Rev. Defrénois, no 23, 15.12.2006. A se vedea: <https://www.labase-lextenso.fr/defrenois/AD2006DEF1801N1?em=Les%20lib%C3%A9ralit%C3%A9s%20graduelles%20et%20r%C3%A9siduelles%20malaurie%20>, consultat la 27.09.2022.

¹¹ Ph. Malaurie, L. Aynès, *op. cit.*, p. 374.

executarea în natură (specific performace), rezoluțiunea, în materia promisiunii. Opinăm către o executare în natură a promisiunii în vederea realizării depline a acesteia, pentru respectarea regulilor aferente moralei și legii.

Promissory estoppel (în materia liberalităților) reprezintă o doctrină care presupune posibilitatea de apărare a donatarului, cu efect de suspendare și stingere a unei datorii. Conform sistemului de drept american, promisiunea va produce efecte numai dacă prezintă și *consideration*. Cu alte cuvinte, o promisiune de donație care nu presupune contraprestație nu va putea produce efecte. Acestea se întâmplă deoarece donațiile nu sunt considerate ca având valoare comercială sau se consideră că nu îndeplinesc condiția *reliance*. Între timp, situația promisiunilor a devenit mai blândă și prin aceea că se recunoaște efectul promisiunii de a dona dacă sunt aduse suficiente probe.

Pentru a ilustra modul în care se aplică remediul *promissory estoppel* vom avea în vedere următoarea speță: X îi datorează lui Y o anumită sumă de bani în temeiul unui contract, iar Y îi promite lui X că nu va solicita îndeplinirea obligației de achitare a acelei sume de bani. X se încrede în promisiunea lui Y și lasă să treacă termenul pentru plata acelei datorii. Y solicită, ulterior, achitarea datoriei pe temeiul răspunderii contractuale. După cum se poate observa, *promissory estoppel* are drept fundament o promisiune realizată de o persoană, că va acționa sau nu va acționa, de o anumită manieră, în viitor. X se poate apăra prin intermediul lui *promissory estoppel*.

Acțiunea în *assumpsit* poate fi definită ca remediu pentru nerespectarea angajamentului asumat prin promisiunea verbală și care nu ar beneficia, altfel, de un alt remediu, precum promisiunea scrisă sau sub sigiliu. Fundamentul acesteia a fost, inițial, unul delictual, dar s-a schimbat în decursul timpului într-o acțiune izvorâtă din promisiune, din contract. Spre exemplu situația unui constructor care promite că va ridica un bloc până la o anumită dată. În ipoteza în care își încalcă promisiunea și depășește data pentru finalizarea blocului, partea care aștepta îndeplinirea acestei obligații promisorii va avea dreptul la o acțiune pe caz concret, în realizarea a ceea ce persoana și-a asumat.¹² Această acțiune a oferit promisiunii verbale, dar și celeia solemne, remediul necesar pentru că părțile să-și îndeplinească obligațiile pe care și le-au asumat.

Constructive trust reprezintă o metodă prin intermediul căreia se vor putea oferi efecte unei promisiuni. Astfel, în ipoteza în care o persoană promite alteia că va scrie un testament în favoarea sa, și care, ulterior, nu respectă angajamentul asumat, instanța va putea ordona construirea unui *trust/fiducii* prin care beneficiile promisiunii să fie executate chiar dacă nu se îndeplinesc condițiile de creare ale unei *fiducii*. Astfel, instanța va crea o fiducie în care promitentul constitutor va aduce bunurile sale și le va administra în vederea desăvârșirii promisiunii față de beneficiar. Prin urmare, promisiunea nu produce efecte numai conform contractelor, ci va putea să producă efecte și împotriva bunurilor promitentului care și-a încălcat cuvântul.

Doctrina *cy-pres* poate fi tradusă ca pe o impreviziune în domeniul neexecutării unui *trust* caritabil. Constitutorul dorește administrarea anumitor bunuri și sume de bani, administrare în urma căreia vor rezulta beneficii economice substanțiale. Aceste beneficii din urmă vor fi alocate realizării unui scop caritabil. Dacă această cauză sau scop nu mai poate fi îndeplinit ca urmare a unor evenimente neprevăzute intervenite pe parcursul desfășurării administrării, instanța va încerca să acorde acele beneficii pentru realizarea unui scop similar. Această formulă se aseamănă cu mecanismul fundației.

¹² W. Blackstone, *Commentaries on the Laws of England. Book III of private wrongs*, Ed. Oxford University Press, Oxford, 2016, p. 106.

Acest deziderat se poate întâlni și la nivelul unei promisiuni. În doctrină, executarea angajamentului asumat de către unul dintre subiectele de drept a fost considerată drept cauza actului juridic: „îndeplinirea literală sau specifică” a cuvântului dat pe calea actului juridic încheiat de o parte sau de către părți prin consens¹³.

În ceea ce privește executarea în natură a promisiunii, sistemul de drept românesc, conform art. 1. 516 alin. (2) C. civ. și art. 1. 527 alin. (1) C. civ., stabilește că creditorul are dreptul de a solicita debitorului executarea obligației în natură, în afara situației în care aceasta nu va mai putea fi realizată, discutându-se despre o imposibilitate. Este necesară punerea în întârziere a debitorului, fie prin intermediul somației, fie punerea în întârziere a operat de drept. Totodată, executarea în natură să fie posibilă.

Remediul rezoluției și, respectiv al rezilierii nu poate fi aplicat în materia promisiunii, ca act juridic unilateral. Cu toate acestea, la momentul în care analizăm promisiunea în sfera sa contractuală, ca act precontractual, ne gândim cum am putea acționa în vederea sancționării promitentului care și-a încălcat cuvântul și nu a mai executat obligația asumată.

Concluziile

„Pasul al VI-lea *Sextum opponam et quaestio*”

În al șaselea rând, voi cerceta posibilele obiecțiuni la raționamentul implicat de text și voi lămurii contradicțiile după metoda dialectică:”¹⁴.

Teză

Concluzia rezidă într-o posibilitate de reevaluare a modului în care percepem contractul și efectele acestuia asupra dreptului succesoral. Într-adevăr, la prima vedere am putea afirma ca fiind deja tranșat acest scenariu în care actele încheiate *inter vivos* să schimbe ordinea succesorală și să creeze, pe această cale, o *exceptio exceptionis causa* de la regulile moștenirii *in integrum*. De ce acestea? Răspunsul îl regăsim în modul în care este analizat în zilele noastre dreptul succesoral în cadrul facultăților de drept, sub denumirea „Succesiuni și liberalități” sau „Drept succesoral”. Cu alte cuvinte, înainte de toate este necesar a fi cunoscută regula moștenirii legale, alături de tiparul juridic al testamentului pentru ca, mai apoi, să fie analizate excepțiile care ne parvin din actele încheiate de ins pe timpul vieții și ale căror efecte au fost extinse în moarte prin voința acestuia. Cu toate acestea, lucrarea de față a încercat să schimbe această ordine, dorindu-se unirea contractului cu actul încheiat *mortis causa* prin intermediul forme incipiente pe care o va lua actul omului la momentul în care voința internă a acestuia s-a transformat în voință declarată, respectiv promisiunea.

¹³ J. Bentham, *Traité de Législation civile et pénale*, vol. 3., Ed. Dumont, Paris, 1830, p. 325.

¹⁴ V. M. Ciucă, *Prefață*, în (coord.) V. M. Ciucă, C. Macovei, S. Panainte, *Școala Dreptului Organic. Aplicațiile cercului de hermeneutică juridică „Școala Dreptului Organic”*, Vol. 1, Ed. Junimea, Iași, 2007, p. 17.

Promisiunea, pentru a căpăta valențe juridice, are însă nevoie de îndeplinirea unei condiții esențiale și anume buna-credință a promitentului¹⁵. Astfel, onestitatea și corectitudinea, percepute drept concepte subiective, vor fi preschimbate în concepte obiective în cadrul sferei contractuale și readuse în plan subiectiv în sfera dreptului succesoral, pe calea angajamentului asumat de ins pentru viitor¹⁶. Viitorul este incert, însă beneficiarul promisiunii îi va putea conferi stabilitate prin intermediul actelor realizate în considerarea îndeplinirii promisiunii. Cu toate acestea, revine nesiguranța sub forma relei-credințe sau a decesului persoanei, urmat îndeaproape de contestarea obligațiilor asumate de ins pe timpul vieții. Există o soluție pentru a putea conferi efecte, cu alte cuvinte, viitorului? În primul rând, privim în trecut și regăsim acea „Instituție contractuală” din materie succesorală care cuprindea donația de bunuri viitoare realizate între soți. Ulterior observăm donația-partaj care mută toate piesele de pe tabla de șah a succesiunii, cu anumite limite redade de modul în care pot fi utilizate aceste piese – calul este mutat numai în forma literei „L”. O a doua limitare o vom regăsi, în general, în materia liberalităților sub forma rezervei succesoriale. Donația și legatele creează materia liberalităților, a actelor cu efecte în prezent și viitor(donația) sau numai pentru viitor(legatul). În continuare, ne punem întrebarea dacă acestea reprezintă singurele astfel de acte, iar răspunsul ne parvine din imaginația debordantă a omului: nu. Putem astfel afirma faptul că dreptul îl urmează pe om și nu omul dreptul fiindcă regulile au fost concepute pentru ins, iar acesta le-a acceptat semnând contractul social.

Promisiunea în cadrul actelor *inter vivos*, dar și la nivelul acelorora *mortis causa* trebuie, în primul rând, să fie respectată, iar pentru acestea, după cum s-a putut observa, s-au găsit remediile necesare, însă trebuie conturat și modul în care s-ar aplica acelea din materie contractuală în materie succesorală. În final, nu ne dorim decât să respectăm voința însului, dar aceasta va trebui să respecte anumite limite impuse de morala lumii, astfel încât societatea să poată evolua continuu, să nu stagneze.

Antiteză

Concluzia pe care o vom propune în prezent are în vedere modul în care promisiunea a influențat dezvoltarea contractelor și a determinat aplicarea unei libertăți de voință a persoanelor mult mai extinsă. Promisiunea reprezintă, în primul rând, un act al vorbirii, un act prin care se poate vedea în viitor. Cu alte cuvinte, persoana își stabilește propria conduită și efectele înainte ca acestea să se producă.

¹⁵ Buna-credință se traduce, în cadrul actelor juridice, drept încredere. Putem, oare, afirma faptul că aceasta are să fie întotdeauna existentă? În acest sens, avem în vedere și studiul realizat în anul 1996: experimentul „Portofelul pierdut” a avut în vedere modul în care acționează societatea în sensul restabilirii încrederii în cei din jur, mai multe persoane lăsându-și în variate locații portofelul spre a putea fi găsit și, de ce nu, returnat adevăratului proprietar. Astfel, în Helsinki au fost returnate 11 portofele, în Mumbai 9 portofele, în România 4 portofele, pe ultimul loc aflându-se Lisabona – 1 portofel.

A se vedea Meik Wiking, *Mica enciclopedie Lykke. În căutarea celor mai fericiți oameni din lume*, Ed. Litera, București, 2020, pp. 204-205.

¹⁶ Hector L. Mac Queen, *Good faith, in loc. cit.*, coord. Reinhard Zimmermann, *European contract law. Scots and Soth African Perspectives*, Ed. Edinburgh University Press, Edinburgh, 2006, p. 44.

Promisiunea are o natură juridică plurivalentă deoarece o putem analiza ca pe un act juridic unilateral, ca pe un contract preparatoriu, ca pe fundament al contractului și ca pe un instrument de realizare a unor liberalități continue între persoane. În această de pe urmă ipostază, am putea afirma că promisiunea preia din caracteristicile unui act juridic încheiat cu titlu gratuit, dar, în realitate, așa cum am putut observa încă din primele capitole ale expozeului nostru, promisiunea este, prin esență, un act cu titlu gratuit.

Mergând cu raționamentul mai departe, am putut constata faptul că aceasta își schimbă forma în funcție de ceea ce partea/părțile aleg să includă în cuprinsul său. Cu alte cuvinte, promisiunea are o cauză schimbătoare, fapt care reflectă, încă o dată, flexibilitatea sa în vederea creionării unui viitor contract. Mai mult decât atât, am putea afirma faptul că fundamentul oricărui contract este promisiunea ca act juridic cu titlu gratuit. Prin urmare, acel *consideration* pe care dreptul anglo-american îl evocă ca pe o condiție pentru acordarea unei acțiuni în justiție în vederea obligării la respectarea cuvântului dat, nu ar reprezenta decât transformarea altruismului juridic inițial în egoism juridic. De altfel, s-a discutat despre conceptul de „moarte a contractului” ca urmare a elementului *consideration*.

Am putea afirma despre promisiune că reprezintă un act într-un act sau faptul că promisiunea redă genul, iar contractul specia. Cu alte cuvinte, având în vedere și opinia autorului Charles Fried, vom argumenta în sensul că promisiunea este, mai degrabă, un tipar juridic care înglobează ceea ce este mai important și mai frumos în viața juridică a persoanei: buna-credință sub variatele sale forme. Astfel, buna credință a putut fi analizată ca pe un criteriu obiectiv care se folosește în special în sfera drepturilor reale, posesiei, în dreptul familiei sau la nivelul contractelor, când se are în vedere necunoașterea unei anumite stări, necunoaștere care va produce efecte juridice. Buna-credință a fost percepută și ca un standard de ordin subiectiv, pe care îl regăsim, în special, la nivelul contractelor și care se fundamentează pe ideea de încredere între viitorii cocontractanți. În această de pe urmă formă a bunei-credințe se regăsesc atât buna-credință percepută ca o obligație legală, iar ulterior, ca pe o îndatorire integrată contractului încheiat. Efectul principal al promisiunii în această ipostază este acela de a oferi moralei și încrederii un remediu pentru cazul în care obligația asumată ar fi încălcată. Totodată, mai arătăm faptul că buna-credință cunoaște și un al treilea sens, respectiv acela de criteriu de interpretare a contractului, dar și a regulilor de drept¹⁷.

Această opinie nu este una care să reflecte un element de noutate deoarece așa cum am analizat în primul capitol al prezentei lucrări, romanii au fost aceia care au creat o promisiune care să ofere efecte juridice și protecția unei acțiuni în justiție variatelor angajamente ale persoanelor care erau considerate simple pacte. Discutăm, astfel, despre importanța stipulației romane în studiul nostru. De altfel, inspirația în vederea realizării acestei lucrări se regăsește în stipulație.

La momentul în care am plasat promisiunea în sfera succesorală, am considerat inițial că aceasta s-ar putea regăsi între excepțiile de la normele imperative care reglementează moștenirile. Cu alte cuvinte, am considerat că promisiunea ar putea fi percepută ca o derogare de la rezerva succesorală, precum și de la interdicția actelor cu privire la moștenirea nedeschisă încă.

¹⁷ I.-F. Popa, *Buna-credință în dreptul contractelor. Genealogia, sursele și funcțiile bunei-credințe în dreptul contractelor*, in loc. cit., coord. M. Nicolae, *Actul juridic în Noul Cod civil. Probleme teoretice cu implicații practice*, Ed. Solomon, București, 2020, p. 43.

La acest moment putem afirma că promisiunea nu reprezintă o atare excepție, dar că a fost și este un instrument prin intermediul căruia sunt create acte juridice care să îndeplinească dezideratul altruist al promitentului într-un moment foarte apropiat, dacă nu concomitent cu acela al decesului acestuia. De aceea, am prezentat liberalitățile supuse modalităților actelor juridice. După cum s-a putut observa, modalitățile conduc la amânarea sau desființarea unui anumit act, înlăturarea efectelor acestuia sau nașterea acestora.

La momentul în care preluăm modalitățile și le includem într-un act încheiat *inter vivos* se poate crea o porțiță către extinderea efectelor și după decesul dispunătorului. Cu alte cuvinte, inclusiv un contract ar putea să stabilească amânarea producerii de efecte pentru momentul decesului unuia dintre cocontractanți. În această situație se va avea în vedere un drept actual, iar actul în sine se află la limita dintre promisiune încheiată între vii și promisiune pentru cauză de moarte. Ceea ce s-a stabilit a fost un pact sau o promisiune *post mortem* care în jurisprudența franceză este foarte bine tratată. Mai mult decât atât, doctrina propune studierea acestei instituții în comparație cu pactele asupra unei moșteniri nedeschise încă.

Elementul care ține de esența promisiunii *post mortem* este faptul că decesul reprezintă momentul de la care își vor produce efectele. Această stare care se decelează de pe urma constituirii unui pact/unei promisiuni *post mortem* ne-a determinat să observăm un remediu pentru actele care realizează un deziderat altruist, dar care deseori vor fi oprite ca urmare a limitelor care decurg din regulile succesoriale. Remediu pe care l-am propus a fost acela de a transforma „moștenitorul” actului *post mortem* într-un creditor al defunctului. Creditorii sunt aceia care au prioritate pentru realizarea propriilor drepturi.

Utilitatea practică de a determina actele încheiate *post mortem*, față de acelea încheiate *mortis causa* și față de pactele cu privire la o moștenire nedeschisă încă, este una evidentă. De aceea, propunem stabilirea unei taxonomii care să evidențieze un nou criteriu de clasificare al actelor juridice. Astfel, posibilele criterii de clasificare pe care le propunem pentru a stabili importanța în calificarea actelor, de o parte, ca fiind *post mortem*, iar de cealaltă parte ca fiind pacte asupra unei moșteniri nedeschise încă, sunt:

- rolul momentului decesului în producerea de efecte juridice a actului juridic;
- la nivelul actelor cu titlu gratuit, am putea include promisiunea *post mortem* ca donație indirectă, în rândul tipurilor de donație, pe lângă aceea ordinară, dar manual, donație deghizată.
- prin utilizarea clasificării deja existente a drepturilor eventuale și viitoare, am adăuga dreptul actual, spre a stabili conținutul raportului juridic. Cu alte cuvinte, un posibil criteriu de clasificare ar putea fi acela al conținutului raportului juridic creat prin actul încheiat.

După cum putem observa, dreptul succesoral devine influențat de acela al obligațiilor și al contractelor. De altfel, în doctrina românească veche s-a evocat existența unei a treia forme de succesiune, respectiv aceea contractuală care are drept fundament donația de bunuri viitoare. Promisiunea *post mortem* nu va putea fi însă încadrată în rândul instituirii contractuale fiindcă ar fi redusă mult prea mult sfera sa de aplicare, iar aceasta de pe urmă are în vedere inclusiv drepturile eventuale.

În ceea ce privește promisiunea la nivelul liberalităților continue și mascate, aceasta are rolul de a facilita un transfer de drepturi. Acest transfer operează de o manieră indirectă între persoane care nu au stabilite raporturi juridice una față de cealaltă. Am remarcat modul în care

operează promisiunea la nivelul *trust*-ului/ fiduciei, al donației transgeneraționale, substituțiilor fideicomisare, contractului de asigurare.

Dicta

Având în vedere aspectele evidențiate în rândurile de mai sus, putem conchide că promisiunea este o instituție multiculturală, flexibilă și care aduce în discuție necesitatea de a schimba modul în care percepem contractele. Cu alte cuvinte, ar trebui enunțat în textele articolelor din actualul Cod civil faptul că promisiunea reprezintă fundamentul contractului și că, tocmai prin această privire către viitor, ajută la respectarea principiilor bunei-credințe și *pacta sunt servanda*, fapt care creează un mediu propice unei dezvoltări economice și sociale. Efectele pe care aceasta le produce în sfera succesorală se nasc sau sunt determinate la data deschiderii acesteia și conferă lui *de cujus* posibilitatea de a îndeplini ceea ce și-a dorit, dar prin respectarea limitelor legale. Prin urmare, promisiunea este un instrument juridic aflat în acord cu ordinea publică succesorală. Inițial, consideram că este nevoie de un mecanism împotriva instituției rezervei succesoriale și a actelor asupra unei moșteniri nedeschise încă, dar așa cum am putut observa în cercetarea realizată, promisiunea reprezintă un instrument care realizează dezideratele persoanei fără să înfrângă norma legală. Aceasta menține standardul de moralitate și de respect față de cuvântul dat de persoană.

Bibliografie

I. Dicționare

1. <https://dexonline.ro/definitie/leg%C4%83m%C3%A2nt>.
2. <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/promesse/64283>(consultat la data de 31 august 2021).
3. Blackburn Simon, *Oxford Dicționar de filosofie*, Ed. Universul Enciclopedic, București, 1999.
4. Campbell, Black Henry, *Black's Law Dictionary*, St. Paul, Minn. West Publishing CO. 1968.
5. Campbell, Henry Black, M.A., *Revised Fourth Edition, Black's Law Dictionary*, Ed. West Publishing Co, St. Paul, Minn, 1968.
6. Guillien Raymond, Vincent J., *Lexique des termes juridiques*, 12 édition, Ed. Dalloz, Paris, 1999.
7. Hanga Vladimir, Hanga Calciu Rodica, Trifa Ioan, *Dicționar juridic poliglot Român-Englez-Francez-German-Italian*, Ed. Cordial Lex, Cluj-Napoca, 2008.
8. Lăzărescu George, *Dicționar de mitologie*, Ed. Ion Creangă, București, 1979.
9. Lecouteux Claude, *Dicționar de mitologie germanică*, Ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2010.
10. Oprea Ioan, Pamfil C.G., Zăstroiu V., *Noul dicționar universal al limbii române*, Ed. Litera Internațional, București-Chișinău, 2008.

11. Villargues, M. Rolland de, *Dictionnaire de la Législation et de la Jurisprudence du Notariat, par une société de jurisconsultes et de notaires, Tome Troisième*, Librairie de Jurisprudence de H. Tarlier, Bruxelles, 1835.

II.Tratate, cursuri, manuale

1. Avram Marieta, *Drept civil. Familia*, Ed. Hamangiu, București, 2022.
2. Beignier, Bernard, *Libéralités et successions. Cours. Schémas & tableaux. Exercices corrigés de liquidation*, Ed. Lextenso éditions, Paris, 2012.
3. Bentham, J., *Traité de Législation civile et pénale*, vol. 3., Ed. Dumont, Paris, 1830.
4. Bob Mircea-Dan, *Obligația în dreptul roman cu trimiteri comparative la codul civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2015.
5. Bob Mircea-Dan, *Manual elementar de drept privat roman*, Ed. Universul Juridic, București, 2019.
6. Bocșan, Mircea Bob, *Practică testamentară. Jurisprudență română 1865-2001*, Ed. Rosetti, București, 2002.
7. Cantacuzino, Matei B., *Elementele dreptului civil*, Ed. ALL EDUCATIONAL, București, 1998.
8. Carbonnier Jean, *Droit civil. Les Obligations*, Ed. Presses Universitaires de France, Paris, 1956.
9. Carbonnier, Jean, *Les biens. Monnaie, immeubles, meubles*, Ed. Presses Universitaires de France, Paris, 1956.
10. Carbonnier, Jean, Catala, P., Jean de Saint Affrique, G. Morin, *Des libéralités. Une offre de loi*, Ed. Defrénois, Paris, 2003
11. Cărpenaru, Stanciu D., *Dreptul de moștenire*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982.
12. Constantinesco Leontin-Jean., *Tratat de drept comparat. Introducere în dreptul comparat, Vol. 1*, Ed. ALL, București, 1997.
13. Costin Mircea N., *Marile Instituții ale Dreptului Civil Român 1. Dreptul de proprietate și celelalte drepturi reale principale*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1982.
14. Crăciunescu, Cristiana-Mihaela, *Dreptul de dispoziție al soților asupra bunurilor ce le aparțin în diferite regimuri matrimoniale*, Ed. Universul Juridic, București, 2010.
15. Curs de drept civil Tr. Ionașcu, realizat după notele lui V. Petrescu, N. C. Hâncu, *Curs de drept civil la anul III Licență în 1927/928. Succesiuni și liberalități*, Ed. Institutul de Arte Grafice „TATARASI”, Iași, 1928.
16. Deak, Francisc, *Tratat de drept succesoral*, Ed. Universul Juridic, București, 2002.
17. Demolombe Charles, *Cours de Code Napoléon*, Ed. L. Hachette et Cie, A. Durand, 1870, Paris.
18. Dinu, Gheorghe, *Actul juridic civil*, Ed. Ex Ponto, Constanța, 2003.
19. Durand, Sylvain, *L'usufruit successif*, Ed. Defrénois, Paris, 2006.
20. Eliescu, Mihail, *Curs de succesiuni*, Ed. Humanitas, București, 1997.
21. Eliescu, Mihail, *Moștenirea și devoluțiunea ei în dreptul Republicii Socialiste România*, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1966.
22. Fotino, George, *Contribuțiuni la studiul regimului succesoral în Vechiul Drept consuetudinar românesc*, Publicat de Tiparul „Scrișul românesc”, Craiova, 1927.
23. Gaius, *Instituțiunile dreptului privat roman*, în traducere de Aurel N. Popescu, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1982.

24. Ghestin, Jacques, Loiseau, Grégoire, Serinet, Yves-Marie, *Traité de droit civil. La formation du contrat, Tome 1 : Le contrat. Le consentement*, Ed. Lextenso Éditions, 2013, Paris.
25. Guével, Didier, *Successions. Libéralités*, Ed. Dalloz, Paris, 2004.
26. Guțan, Manuel, *Drept privat roman*, Ed. Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2005.
27. Holdsworth, W. S., *A History of English Law, vol. I*, Ed. METHUEN & CO., LTD, Londra, 1923.
28. Hurbean, Ada, *Viciile de consimțământ*, Ed. Hamangiu, București, 2010.
29. Ionașcu, Traian, Barasch, A., Brădeanu, S., Eliescu, M., et. alii., *Tratat de drept civil, Vol. I, Partea generală*, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1967.
30. *Instituțiile lui Iustinian*, trad. Hanga Vladimir, Bob Mircea-Dan, Ed. Universul Juridic, București, 2009.
31. Juguștru, Călina, *Drept civil. Obligațiile*, Ed. Hamangiu, București, 2023.
32. Macovei, Codrin, Dobrilă, Mirela Carmen, *Drept civil. Contractele translativ de proprietate*, Ed. Universul Juridic, București, 2019.
33. Macovei, Codrin, *Drept succesoral. Moștenirea legală*, Ed. „Universității Alexandru Ioan Cuza” Iași, Iași, 2006.
34. MacQueen, H. L. R. Zimmermann, *European Contract Law: Scots and South African Perspectives*, Ed. Edinburgh University Press, Edinburgh, 2006.
35. Malaurie Philippe, L. Aynès, *Droit des successions et des libéralités*, 8e édition, Ed. LGDJ Lextenso éditions, 70 rue du Gouverneur Général Éboué, 2018.
36. Malaurie Philippe, *Antologia gândirii juridice*, Ed. Humanitas, București, 1997.
37. Malaurie Philippe, *Drept civil. Contracte speciale*, Ed. Wolters Kluwer, București, 2009.
38. Malaurie Philippe, *Drept civil. Bunurile*, Ed. Wolters Kluwer, București, 2013.
39. Pagallo, Ugo, *The Laws of Robots. Crime. Contracts, and Torts*, Ed. Springer, New York, 2013.
40. Palade, Ion, *Codul Caragea reproduc după manuscrisul original românesc*, prefață D. Alexandresco, Ed. Librăriei Leon Alcalay, București, 1907.
41. Petrescu, Raul, *Drept succesoral. Moștenirea. Devoluția și împărțea*, Ed. Oscar Print, f.o., f.a.,
42. Pop Liviu, Popa Ionuț Florin, Vidu Stelian Ioan, *Drept civil. Obligațiile*, Ed. Universul Juridic, București, 2020.
43. Popescu, Romeo, *Tratat de drept succesoral, Vol. I. Moștenirea legală*, Ed. Universul Juridic, București, 2013.
44. Popescu, Romeo, *Condiții imposibile, ilicite, imorale în materie de liberalități în dreptul comparat*, Ed. Tipografia „Universul” S.A., București, 1944.
45. Popescu, Romeo, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, Vol. III, Ed. Universul Juridic, București.
46. Popescu, Romeo, *Tratat de drept succesoral, Vol. II. Moștenirea testamentară*, Ed. Universul Juridic, București, 2014.
47. Popescu, Romeo, *Dreptul de moștenire. Limitele dreptului de a dispune prin acte juridice de bunurile moștenirii*, Ed. Universul Juridic, București, 2004.
48. Rarincescu, Mihai G., *Curs de drept civil – Succesiuni*, Editat sub conducerea unui comitet, 1929-1930.

49. Planiol Marcel, Ripert Georges, *Traité élémentaire de droit civil. Les régimes matrimoniaux, Les successions, Les donations et les testaments*, Librairie Générale de droit & jurisprudence, Paris, 1927.
50. Safta-Romano, Eugeniu, *Dreptul de moștenire în România. Doctrină și jurisprudență*, vol. I, Ed. Graphix, Iași, 1995.
51. Safta-Romano, Eugeniu, *Dreptul de moștenire în România. Doctrină și jurisprudență*, Vol. II, Ed. Graphix, Iași, 1995,
52. Scrutton, Th. Ed., *Roman Law Influence in Chancery, Church Courts, Admiralty, and Law Merchant*, în loc. cit., Various Authors, *Select Essays in Anglo-American Legal History*, vol. I, Ed. Little, Brown and Company, Boston, 1907.
53. Tenebaum Aline, Cécile Chainais, Ghislain Guillaume, et. alii.(Association Henri Capitant des Amis de la Culture Juridique Française and Société de Législation Comparée), *European Contract Law. Materials for a Common Frame of Reference: Terminology, Guiding Principles, Model Rules*, Ed. Sellier. european law publishers, Munich, 2008.
54. Tița-Niculescu Gabriel, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor. Curs universitar*, Ed. Universul Juridic, București, 2016.
55. Țiț Nicolae-Horia, *Drept procesual civil. Partea generală. Judecata în primă instanță. Curs universitar*, Ed. Hamangiu, București, 2024.
56. Ungureanu Carmen Tamara, Toader Ionuț-Alexandru, *Drept civil. Partea generala. Persoanele*. Editia a 5-a, Ed. Hamangiu, București, 2022.
57. Vasilescu Paul, *Regimuri matrimoniale*, Ed. Universul Juridic, București, 2009.
58. Vasilescu Paul, *Drept civil. Obligații*, Ed. Hamangiu, București, 2017.
59. Zimmermann Reinhard, *Ius Commune and the Principles of European Contract Law: Contemporary Renewal of an Old Idea*, in loc. cit., H. L. MacQueen, R. Zimmermann, *European Contract Law: Scots and South African Perspectives*, Ed. Edinburgh University Press, Edinburgh, 2006.

III.Monografii

1. Agamben, Giorgio, *Sacramentul limbajului. Arheologia jurământului*, Ed. TACT, Cluj-Napoca, 2011.
2. Alexandresco, Dimitrie, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român*, Tom III Part. II, Ed. Atelierele grafice SOCEC & Co. Societate anonimă, București, 1912.
3. Alexandresco, Dimitrie, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român*, tom. IV, partea I, Ed. Atelierele grafice SOCEC&CO. Societate anonimă, București, 1913.
4. Alexandresco, Dimitrie, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român*, Tom IV, Part. II, Ed. Atelierele grafice SOCEC & CO. Societate Anonimă, București, 1913.
5. Alexandresco, Dimitrie, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român*, Ed. Atelierele grafice SOCEC & CO. Societate Anonimă, București, 1914.
6. Andersen, Roger W., *Understanding Trusts and Estates*, Ed. LexisNexis, San Francisco, 2013.
7. d'Aquino, Toma, *De magistro*, Ed. Humanitas, București, 1994.
8. d'Aquino, Toma, *Summa Theologica*, III, Ed. Polirom, 2016.
9. d'Aquino, Toma, *Summa Theologica*, II, Ed. Polirom, 2021.
10. Aubry, Charles, C. Rau, *Cours de droit civil français d'après la méthode de Zachariae, Tome Sixième*, Ed. Imprimerie et Librairie Générale de Jurisprudence, Paris, 1873.

11. Austin, John Langshaw, *How to do things with words*, Ed. Clarendon Press, Oxford, 1962.
12. Bahurel Charles, *Les volontés des morts. Vouloir pour le temps où l'on ne sera plus*, Ed. Lextenso Éditions, 70, rue du Gouverneur Général Éboué, 2014.
13. Barda, E., *De la „Specific Performance” ou Exécution „in specie” dans les contrats, en droit anglais comparé*, Thèse pour le doctorat, Librairie Dalloz, Paris, 1928.
14. Barnes, Michael QC, *The Law of Estoppel*, Ed. Hart Publishing, Oxford UK, 2020.
15. Barrière, François, *La réception du trust au travers de la fiducie*, Ed. LexisNexis, f.l., 2004.
16. Baudry-Lacantinerie, Gabriel, Maurice Colin, *Traité Théorique et Pratique de Droit civil. Des Donations entre vifs et des testaments, Tome Premier*, Ed. Librairie du Recueil Général des lois et des arrêts et du Journal du Palais, L. Larose éditeur, Paris, 1895.
17. Baudry-Lacantinerie, Gabriel, *Précis de droit civil : contenant dans une première partie l'exposé des principes et dans une deuxième les questions de détail et les controverses. Tome deuxième, Contenant les matières exigées pour l'examen de deuxième année de la licence en droit*, Ed. Librairie du recueil Sirey, Paris, 1913.
18. Beale, Hugh, A. Hartkamp, H. Kötz, D. Tallon, *Cases, Materials and Text on Contract Law*, Ed. Hart Publishing, Portland, Oregon, 2002.
19. Benlisi, Stéphane, *Essai sur la gratuité en droit privé*, Thèse, Université Montpellier I Faculté de Droit, 2006, pp. 1-2. A se vedea: <https://hal.umontpellier.fr/tel-01874759>, consultat la 22.10.2022.
20. Blackstone, William, *Commentaries on the Laws of England. Book III of private wrongs*, Ed. Oxford University Press, Oxford, 2016.
21. Blagojevic, Borislav T., *La Méthode Comparative Juridique*, in loc. cit., Mario Rotondi, *Inchieste di diritto comparato*, Ed. Cedam. Casa Editrice Dott. Antonio Milani, Padova, 1973.
22. Bob, Mircea Dan, *Probleme de moșteniri în vechiul și în noul Cod civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2012.
23. Bob, Mircea Dan, *Familie și moștenire în România*, Ed. Universul Juridic, București, 2016.
24. Bob, Mircea Dan, *5 ani de Cod civil: perspectiva notarială*, Ed. Monitorul Oficial, București, 2016.
25. Bob, Mircea Dan, *Ce se poate face pentru a mulțumi soțul supraviețuitor*, in loc. cit., (coord.) M. D. Bob, *Evoluția noțiunii de familie și influența acesteia asupra ordinii succesorale legale. Lucrările colocviului internațional desfășurat la București, 19-20 aprilie 2013*, Ed. Monitorul Oficial, București, 2013.
26. Bob, Mircea Dan (coord.), *Evoluția noțiunii de familie și influența acesteia asupra ordinii succesorale legale. Lucrările colocviului internațional desfășurat la București, 19-20 aprilie 2013*, Ed. Monitorul Oficial, București, 2013.
27. Boisson, Julien, *Les libéralités à caractère collectif*, Droit Université Panthéon-Assas (Paris II), 2015.
28. Braun, Alexandra, Röthel, Anne, *Passing Wealth on Death*, Ed. Hart Publishing, Oregon, 2016.
29. Brun-Wauthier, Anne-Sophie *Régimes matrimoniaux et régimes patrimoniaux des couples non mariés, 10e édition*, Ed. Bruylant, Bruxelles, 2021.
30. Buckland, W. W., McNair, Arnold, *Roman Law and Common Law. A Comparison in Outline*, Ed. Cambridge University Press, Cambridge, 2008.
31. Burdick, William L., *The Principles of Roman Law and their relation to modern law*, Ed. The Lawyers co-operative publishing Co Rochester, New York, 1938.

32. van Caenegem, R. C., *European Law in the Past and the Future. Unity and Diversity over Two Millennia*, Ed. Cambridge University Press, Cambridge, 2002.
33. Calastreng, Simone, *La relativité des conventions. Étude de l'article 1165 du Code civil*, Ed. Gaillac, Imprimerie H-C Harvey, 1939.
34. Capitant, Henri, *De la cause des obligations (Contrats, Engagements unilatéraux, Legs)*, Ed. Librairie Dalloz, Paris, 1927.
35. Carbonnier, Jean, *Droit et passion du droit sous la Ve République*, Ed. Flammarion, f.l., 1996.
36. Carbonnier, Jean, *Droit civil : la famille, l'enfant, le couple, 21ème éd.*, Ed. Presses Universitaires de France, Paris, 2002.
37. Carbonnier, Jean, *Flexible droit. Pour une sociologie du droit sans rigueur*, 10 édition, Ed. Lextenso éditions, 70, rue du Gouverneur Général Félix Éboué, France, 2014.
38. Cartwright, John, Whittaker, Simon, *The Code Napoléon Rewritten. French Contract Law after the 2016 Reforms*, Ed. Hart Publishing, Portland, 2017.
39. Cassirer, Ernst, *La philosophie des lumières*, Ed. Fayard, Paris, 1966.
40. Cassirer, Ernst, *Filosofia formelor simbolice. Limbajul*, Volumul I, Ed. Paralela 45, Pitești, 2008.
41. Catala, Pierre, G. Cornu, Yves Lequette, F. Terré, Ph. Malaurie, et. alii., 1804-2004. *Le Code Civil. Un passé, un présent, un avenir*, Ed. Dalloz, Paris, 2004.
42. Căpățână, Octavian, *Titlul gratuit în actele juridice*, Ed. Rosetti, București, 2003.
43. Chirică, Dan, *Considerații teoretice și practice pe marginea dispozițiilor art. 1.279 alin. (3) și ale art. 1.669 C. civ., in loc. cit.*, coord. M. Nicolae, *Formarea progresivă a contractului. Actele și contractele preliminare*, Ed. Solomon, București, 2023.
44. Ciobanu, Viorel Mihai, Briciu Traian Cornel, Dinu Claudiu Constantin, *Drept procesual civil. Curs de bază pentru licență, seminare și examene*, Ed. Universul Juridic, București, 2023.
45. Ciortea, Alina-Emilia, *Uzufructul. Modalitate de exprimare a drepturilor succesoriale ale soțului supraviețuitor*, Ed. Universul Juridic, București, 2022.
46. Circa, Adrian, *Relativitatea efectelor convențiilor*, Ed. Universul Juridic, București, 2009.
47. Ciucă, Valeriu M., *Drept roman. Lecțiuni*, Vol. I, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Iași, 2014.
48. Ciucă, Valeriu M., *Drept roman. Lecțiuni*, Vol. II, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Iași, 2014.
49. Ciucă, Valeriu M., *Exerciții comparative de etnologie juridică. Senioriile Florei. Vade mecum de la Dimitrie Cantemir la Simion Florea Marian et alii, prin simboluri juridico-morale*, Vol. I, Ed. Sedcom Libris, Iași, 2022.
50. Ciucă, Valeriu M., *Prefață*, în (coord.) V. M. Ciucă, C. Macovei, S. Panainte, *Școala Dreptului Organic. Aplicațiile cercului de hermeneutică juridică „Școala Dreptului Organic”*, Vol. 1, Ed. Junimea, Iași, 2007.
51. Ciucă, Valeriu M., Macovei, Codrin, Panainte, Septimiu, *Școala Dreptului Organic. Aplicațiile cercului de hermeneutică juridică „Școala Dreptului Organic”*, Vol. 1, Ed. Junimea, Iași, 2007.
52. Ciutacu, Florin, *Drept civil român Vol. V. Succesiuni. Culegere de spețe. Modele de acte juridice. Modele de acțiuni*, Ed. THEMIS CART, București, 2005.
53. Codrea, Codrin, *Donația în dreptul european. Aspecte de drept comparat*, Ed. Universul Juridic, București, 2016.

54. Codrea, Codrin, *Frusta et Fragmina. Essays on European Law*, Ed. Hamangiu, București, 2019.
55. Codrea, Codrin, *Logică juridică. Curs universitar*, Ed. Hamangiu, 2023.
56. Cornu, Gérard, *Les régimes matrimoniaux*, 9ème éd., Ed. Presses Universitaires de France, Paris, 1997.
57. Crețu, Georgeta, *Drepturile succesoriale ale soțului supraviețuitor*, Ed. Sitech, Craiova, 2017.
58. Daghie, Nora, *Rezoluțiunea și rezilierea contractelor*, Ed. Universul Juridic, București, 2016.
59. David, René M., *Cours de droit civil comparé*, Ed. Les cours de droit, Paris, 1961-1962.
60. Deleanu, Ion, *Ficțiunile juridice*, Ed. All Beck, București, 2005.
61. Duagi, Gűnay, *Fiducia în lumina dreptului privat român*, Ed. Universul Juridic, București, 2024.
62. Edwige, Rude-Antoine, Chrétien-Vernicos Geneviève, *L'esprit du droit. Anthropologies et droits. État des savoirs et orientations contemporaines*, Ed. Dalloz, Paris, 2009.
63. Gallanis, Thomas P., *Will-Substitutes: A US Perspective*, in loc. cit., Braun, Alexandra, Röthel, Anne, *Passing Wealth on Death*, Ed. Hart Publishing, Oregon, 2016.
64. Guével, Didier, *Successions. Libéralités*, Ed. Dalloz, Paris, 2004.
65. Diaconiță, Vladimir, *Executarea silită în natură a obligațiilor contractuale în sistemul Codului civil român. Noțiunea și condițiile de drept comun*, Ed. Universul Juridic, București, 2017.
66. Dogaru, Ion, *Contractul. Considerații teoretice și practice*, Ed. Scrisul românesc, Craiova, 1983.
67. Dogaru, Ion, *Drept civil. Succesiunile*, Ed. ALL BECK, București, 2003.
68. Encinas, de Munagorri Rafael, *L'Acte unilatéral dans les rapports contractuels*, Ed. Librairie générale de droit et de jurisprudence, Paris, 1996.
69. Fisher, Herbert Albert Laurens, *The Collected Papers of Frederic William Maitland*, Vol. I, Ed. Cambridge University Press, London, 1911.
70. Floare Marius, *Buna și reaua-credință în negocierea și executarea contractelor de drept comun în noul cod civil și în dreptul comparat*, Ed. Universul Juridic, București, 2015.
71. Fried Charles, *Contract as Promise. A Theory of Contractual Obligation*, Ed. Oxford University Press, Oxford, 2015.
72. Fry, Sir Edward, *A Treatise on the Specific Performance of Contracts*, Ed. Stevens and Sons Ltd, Londra, 1881.
73. Généroza Bras Miranda, *La tontine successorale: Controverses et perspectives*, Ed. Thémis, Canada, 2005.
74. Geny François, *Méthode d'interprétation et sources en droit privé positif. Essai critique, Tome second*, Ed. Librairie Générale de Droit & de Jurisprudence, Paris, 1919.
75. Gilmore, Grant, *The Death of Contract*, Ed. The Ohio State University Press, Columbus, 1995.
76. Goldie-Genicon, Charlotte, *Pacte sur succession future ou promesse synallagmatique de vente conditionnelle: la résistance de la prohibition*, în *Revue des contrats*, n°3, 1.07.2012, p. 902. A se vedea: <https://www.labase-lextenso.fr/revue-des-contrats/RDCO2012-3-034?em=Pacte%20sur%20succession%20future%20ou%20promesse%20synallagmatique%20de%20vente%20conditionnelle%3A%20la%20r%C3%A9sistance%20de%20la%20prohibition>, consultat 27.09.2022.

77. Gordley James, *The Enforceability of Promises in European Contract Law*, Ed. Cambridge University Press, Cambridge, 2004.
78. Goutal, Jean-Louis, *Essai sur le principe de l'effet relatif du contrat*, Ed. Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Paris, 1981.
79. Grimaldi Michel, *Droit des successions*, 8e édition, Ed. LexisNexis, Paris, 2020.
80. Guiguet-Schiélé, Quentin, *La distinction des avantages matrimoniaux et des donations entre époux. Essai sur une fiction disqualificative*, Ed. Dalloz, Paris, 2015.
81. Hamangiu, Constantin, Rosetti-Bălănescu, I., Băicoianu, Al., *Tratat de drept civil român*, Vol. I, Ed. ALL, f.l., 1996.
82. Harbinja Edina, *Digital Death, Digital Assets and Post-Mortem Privacy*, Ed. Edinburgh University Press, Edinburgh, 2023.
83. Hogg, Martin, *Promises and Contract Law. Comparative Perspectives*, Ed. Cambridge University Press, New York, 2011.
84. Hyland, Richard, *Gifts. A study in comparative law*, Ed. Oxford University Press, New York, 2009.
85. Ibbetson, David, *A Historical Introduction to the Law of Obligations*, Ed. Oxford University Press, Oxford, 2006.
86. Iftimie, Elena, *Actul juridic civil*, Ed. Institutul European, Iași, 2014.
87. Ionaș, Diana Geanina, *Clauza de preciput. Legat cuprins în convenția matrimonială*, Ed. Universul Juridic, București, 2016.
88. Ionaș, Diana Geanina, *Legatul – principala dispoziție cuprinsă în testament*, Ed. Universul Juridic, București, 2020.
89. Jabbour, Rita, *La bonne foi dans l'exécution du contrat*, Ed. Lextenso, rue du Gouverneur Général Félix Eboué Issy-les-Moulineaux Cedex, 2016.
90. Kimel, Dori, *From promise to contract. Towards a liberal theory of contract*, Ed. Hart Publishing, North America, 2003.
91. Mazeaud, Denis, *La cause*, in loc. cit., P. Catala, G. Cornu, Yves Lequette, F. Terré, Ph. Malaurie, et. alii., 1804-2004. *Le Code Civil. Un passé, un présent, un avenir*, Ed. Dalloz, Paris, 2004.
92. Mazeaud, Denis, Fauvarque-Cosson Bénédicte, et. alii., *European Contract Law. Materials for a Common Frame of Reference: Terminology, Guiding Principles, Model Rules*, Ed. Sellier. european law publishers, Munich, 2008.
93. Merișescu, Anica, *Liberalitățile în dreptul succesoral: testamentul și donația*, Ed. Lumina Lex, București, 2008.
94. Micescu, Istrate N., *Curs de drept civil. Succesiunile ab intestat. Prelegeri susținute la Facultatea de Drept din București în anii universitari 1910-1911, respectiv 1932-1933*, ediție îngrijită de Florin Ciutacu, Ed. Themis Cart, Slatina, 2005.
95. Mirabeau, H. G. Riquetti, *Discours sur l'égalité des partages dans les successions en ligne directe, par Mirabeau, lu à l'Assemblée nationale, le jour de la mort de Mirabeau, par M. Talleyrand. Séance du 2 avrile 1791*, Ed. Librairie A. J. Sanson, Paris, 1826.
96. Montredon, Jean-François, *La désolennisation des libéralités*, Ed. L.G.D.J., Paris, 1989.
97. Moreanu, Daniel, *Fiducia și trust-ul*, Ed. C. H. Beck, București, 2017.
98. Negrilă, Daniela, *Moștenirea în noul Cod civil. Studii teoretice și practice*, Ed. Universul Juridic, București, 2015.

99. Nicolae, Marian(coord.), et. alii., *Formarea progresivă a contractului. Actele și contractele preliminare. Aspecte teoretice cu implicații și aplicații practice*, Ed. Solomon, București, 2023.
100. Olaru, Ioana, *Rezerva succesorală în dreptul intern și în dreptul internațional privat*, Ed. Solomon, București, 2019.
101. Papandréou-Deterville, Marie-France, *Le droit anglais des biens*, Ed. Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Paris, 2004.
102. Paziuc, Cristian, *Răspunderea contractuală. O analiză juridică și economică*, Ed. Universul Juridic, București, 2019.
103. Piédelièvre, Stéphane, *Les régimes matrimoniaux*, 3e édition, Ed. Larcier, Bruxelles, 2020.
104. Pereterskii I. S., *Digestele lui Iustinian. Studii privitoare la istoricul întocmirii lor. Caracterizare generală*, Ed. Științifică, București, 1958.
105. Pérès, Cécile, *Will-Substitutes in France*, in loc. cit., A. Braun, A. Röthel, *Passing Wealth on Death*, Ed. Hart Publishing, Oregon, 2016.
106. Pérès Cécile, Ch. Vernières, *Droit des successions*, Ed. Presses Universitaires de France, Paris, 2018.
107. Petitjean, M., *Essai sur l'histoire des substitutions du IXe au XVe siècle dans la pratique et la doctrine spécialement en France Méridionale*, Ed. Centre de Recherche Historiques de la Faculté de droit et de science politique, Dijon, 1975.
108. Plastara, George, *Curs de Drept civil român pus la curent cu jurisprudența, legislația pozitivă, noile tendințe juridice, dreptul comparat și dreptul provinciilor alipite, Vol. III Partea I Succesiuni și Liberalități*, Ed. Cartea Românească, București, 1927.
109. Pollock, Sir Fr., Fr. W. Maitland, *The History of English Law before the time of Edward I, Second Edition, Vol. II*, Ed. Cambridge: At the University Press Warehouse, C. J. Clay and Sons, Stevens and Sons Ltd, Londra, 1898.
110. Pop, Liviu, *Conformitatea contractului cu ordinea publică. Despre ordinea publică clasică și ordinea publică modernă*, in loc. cit., coord. M. Nicolae, *Actul juridic în Noul Cod civil. Probleme teoretice cu implicații practice*, Ed. Solomon, București, 2020.
111. Popa, Ioan, *Fiducia și substituția fideicomisară, două instituții care nu și-au justificat (încă) utilitatea practică*, in loc. cit., (coord.) Mircea Dan Bob, *5 ani de Cod civil: perspectiva notarială*, Ed. Monitorul Oficial, București, 2016.
112. Popa, I.-F., *Rezoluțiunea și rezilierea contractelor în Noul Cod Civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2012.
113. Popa, I.-F., *Buna-credință în dreptul contractelor. Genealogia, sursele și funcțiile bunei-credințe în dreptul contractelor*, in loc. cit., coord. M. Nicolae, *Actul juridic în Noul Cod civil. Probleme teoretice cu implicații practice*, Ed. Solomon, București, 2020.
114. Popa, Nicolae, Dogaru, Ion, Dănișor, Gheorghe, Dănișor, Dan Claudiu, *Filosofia dreptului. Marile curente*, Ed. C.H. Beck, București, 2007.
115. Rabie, Hamed A., *L'acte juridique "post mortem" en droit romain: validité et fonction*, Ed. Dott. A. Giuffrè Editore, Milano, 1955.
116. Ricoeur, Paul, *Eseuri de hermeneutică*, Ed. Humanitas, București, 1995.
117. Ricoeur, Paul, *De la text la acțiune (eseuri de hermeneutică II)*, Ed. Echinox, Cluj, 1999.
118. RizoIU, Radu, *Curs de garanții civile*, Ed. Hamangiu, București, 2020.
119. RizoIU, Radu, *Curs de teoria actului juridic civil*, Ed. Hamangiu, București, 2021.

120. Rotondi, Mario, *Inchieste di diritto comparato*, Ed. Cedam. Casa Editrice Dott. Antonio Milani, Padova, 1973.
121. Rowan, S. *Remedies for breach of Contract. A Comparative Analysis of the Protection of Performance*, Ed. Oxford University Press, Oxford, 2012.
122. Safta-Romano, Eugeniu, *Arhetipuri juridice în Biblie*, Ed. Polirom, Iași, 1997.
123. Sarvary-Bene, Peter, *Réflexions sur la notion de contrat préparatoire*, Thèse, Université de Montpellier, 2016. A se vedea: <https://tel.archives-ouvertes.fr/tel-01346696>, consultat la 22. 10. 2022.
124. Schlesinger, Herbert J., *Promises, Oaths, and Vows. On the Psychology of Promising*, Ed. The Analytic Press, Taylor & Francis Group, New York, 2008.
125. Savatier, René, *Des effets et de la sanction du devoir moral en droit positif français et devant la jurisprudence. Thèse pour le Doctorat*, Ed. Société Française d'Imprimerie et de la Librairie Ancienne Librairie Lecène, Oudin et Cie, Paris, 1916.
126. Simpson, Alfred William Brian, *A History of the Common Law of Contract. The Rise of the Action of Assumpsit*, Ed. Clarendon Press, Oxford, 2005.
127. Sommerstein Alan H., C. Torrance Isabelle, *Oaths and swearing in Ancient Greece*, Ed. De Gruyter, 2014.
128. Spence, G. *The Equitable Jurisdiction of The Court of Chancery comprising its rise, progress, and final establishment, Vol. I*, Ed. Lea and Blanchard, Philadelphia, 1846.
129. Stoica Valeriu, *Drept civil. Drepturile reale principale*, Vol. 1, Ed. Humanitas, București, 2004.
130. Stoica Valeriu, *Drept civil. Drepturile reale principale*, Ed. C. H. Beck, București, 2013.
131. Stoica Valeriu, *Intenția de a încheia contractul, intenția de negociere, solicitarea de ofertă și oferta de a contracta: trepte ale voinței juridice în contractele cu formare progresivă, in loc. cit., Marian Nicolae, et. alii., Formarea progresivă a contractului. Actele și contractele preliminare. Aspecte teoretice cu implicații și aplicații practice*, Ed. Solomon, București, 2023.
132. Suff, Marnah, *Essential Contract Law*, Second Edition, Ed. Cavendish Publishing Limited, London, Sydney, 1997.
133. Supiot Alain, *Homo Juridicus. Eseu despre funcția antropologică a dreptului*, Ed. Rosetti Educational, București, 2011.
134. Tanksley Charles William, *The Failure of Storytelling to Ground a Causal Theory of Reference*, Thesis, 2014, pp. 9-11. Lucrarea poate fi consultată integral pe site-ul:
135. <http://oaktrust.library.tamu.edu/bitstream/handle/1969.1/147/etd-tamu-2004A-PHIL-Tanksley-1.pdf?sequence=1>, consultat la data de 18 octombrie 2021.
136. Todorov Tzvetan, *Introducere în literatura fantastică*, Ed. Univers, București, 1973.
137. The American Law Institute at Washington, D.C., *Restatement of the Law Third Property. Wills and Other Donative Transfers as Adopted and Promulgated May 12, 1998*(Volume 1), Ed. American Law Institute Publishers, St. Paul, MN, 1998.
138. Theurault Aristide, *Des donations à cause de mort en droit romain. De l'institution contractuelle en droit français*. Thèse pour le doctorat, A. Parent, Imprimeur de la Faculté de Médecine, Paris, 1874.
139. Trigeaud, Jean-Marc, *Essais de philosophie du droit*, Ed. Studio Editoriale di Cultura, Genova, 1987.

140. Vernières, Christophe, *Les libéralités à trois personnes*, Thèse pour le Doctorat en droit privé, f.e., f.l., 2002.
141. Villey, Michel, *La Formation de la Pensée Juridique Moderne. Cours d'histoire de la philosophie du droit*, Ed. Montchrestien, Paris, 1975.
142. Viollet, Paul, *Histoire du droit civil français accompagnée de notions de droit canonique et d'indications bibliographiques*, Seconde édition, Ed. Librairie du Recueil Général des Lois et des Arrêts et du Journal du Palais, L. Larose & Forcel, Éditeurs, Paris, 1893.
143. Vismara, Giulio, *Storia dei Patti Successori*, Ed. Dott. A. Giuffrè, Milano, 1986,
144. Weill, Alex, *Le principe de la relativité des conventions en droit privé français*, Ed. Librairie Dalloz, Paris, 1938.
145. Whittaker, Simon, *Contracts, Contract Law and Contractual Principle*, in loc. cit., John Cartwright, John, Whittaker, Simon, *The Code Napoléon Rewritten. French Contract Law after the 2016 Reforms*, Ed. Hart Publishing, Portland, 2017.
146. Wynen, Ann Van Thomas, *Note on the Origin of Uses and Trusts – WAQFS*, în SMU Law Review, Vol. 3, 1949.
147. Zimmermann, Jean, *Des limites extra-légales à la Prohibition des Pactes sur Succession future en Droit français*, Thèse pour le doctorat, Imp. Bailly et Wettstein, Nancy, 1935.
148. Zimmermann Reinhard, *The Law of Obligations. Roman Foundations of the Civilian Tradition*, Ed. Juta & Co, Ltd Wetton, Cape Town, Johannesburg, 1952.

IV. Articol, studii

1. Backhoum Mor, B. C. Gallego, M.-O. Mackenrodt, et. alii., *Personal Data in Competition Consumer Protection and Intellectual Property Law. Towards a Holistic Approach?*, Ed. Springer-Verlag GmbH, Berlin. A se vedea pentru mai multe detalii: <https://doi.org/10.1007/978-3-662-57646-5>, consultat la 24.03.2024.
2. Bagchi, Aditi, *Separating Contract and Promise*, Faculty Scholarship at Penn Law, 2007. Articolul poate fi consultat pe site-ul: https://scholarship.law.upenn.edu/faculty_scholarship/170/, consultat la data de 12 aprilie 2022.
3. Banc, Daiana, *Clauza de preciput – controversă nestinsă*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai Iurisprudentia*, Nr. 3/2016. Pentru mai multe detalii, a se vedea: <http://studia.ubbcluj.ro/download/pdf/1038.pdf>, consultat la data de 20.02.2024.
4. Beller, Sieghard, Bender Andrea, *Speech Act of Promising across Cultures*, în *The International Encyclopedia of Intercultural Communication*, 2017, p. 1. Articolul se regăsește la adresa: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9781118783665.ieicc0261>, consultat la data de 15 septembrie 2021.
5. Bellia, Anthony J., *Promises, Trust and Contract Law*, în Notre Dame Law School, 2002, lucrare folosită integral. Articolul poate fi consultat pe site-ul: <https://core.ac.uk/download/pdf/268222453.pdf>, consultat la data de 6 mai 2022.
6. Berry, Elsa, *L'ordre public successoral*, în *Actes de l'Université d'été "Facultatis iuris Pictaviensis"*, 2018, 2019, 11.06.2019. A se vedea on-line la: <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-02152475> (consultat la data de 22.10.2022).

7. Blerk, Nicolaas. J. Van, *The emergence of law in ancient Egypt: The role of Maat*, în rev. *Fundamina*, 2018. Articolul poate fi consultat pe site-ul: https://www.researchgate.net/publication/326652924_The_emergence_of_law_in_ancient_Egypt_The_role_of_Maat, consultat la data de 20 ianuarie 2022.
8. Bob, Mircea Dan, Despre evoluția fundației testamentare în dreptul civil român, în Rev. SUBB Iurisprudencia, Nr. 4, 16.03.2021.
9. Bocșan, Mircea Dan, *Considerații asupra dolului în materie de liberalități*, în Rev. Dreptul nr.79/2001, p. 79. Textul articolului poate fi consultat pe site-ul: [https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/drptl12&div=142&id=&page=\(consultat la data de 3.01.2024\)](https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/drptl12&div=142&id=&page=(consultat%20la%20data%20de%203.01.2024)).
10. Brudner, Alan, *Reconstructing Contracts*, în The University of Toronto Law Journal, Vol. 43, No. 1, 1993, p. 1. Articolul poate fi consultat pe site-ul: <https://www.jstor.org/stable/825900?seq=1>, consultat la data de 2 martie 2022.
11. Burian, Hunor, *Fiducia în lumina Noului Cod Civil*, p. 32. A se vedea articolul pe site-ul: <http://jog.sapientia.ro/data/tudomanyos/Periodikak/scientia-iuris/2011-1/5-burian.pdf>, consultat la data de 15 mai 2022.
12. Byrd, B. Sharon, Hruschka Joachim, *Kant on "Why Must I Keep My Promises"*, în Chicago-Kent Law Review, Vol. 81, 2005. A se vedea site-ul: <https://scholarship.kentlaw.iit.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3521&context=cklawreview>, consultat la 12.12.2022.
13. Catala, Pierre, *La loi du 23 juin 2006 et les colonnes du temple, Dr. Famille 2006*, în LexisNexis, 2012.
14. Chrobak, Lennart, *Proprietary Rights in Digital Data? Normative Perspectives and Principles of Civil Law*, in loc. cit., Backhoum Mor, B. C. Gallego, M.-O. Mackenrodt, et. alii., *Personal Data in Competition Consumer Protection and Intellectual Property Law. Towards a Holistic Approach?*, Ed. Springer-Verlag GmbH, Berlin. A se vedea pentru mai multe detalii: <https://doi.org/10.1007/978-3-662-57646-5>, consultat la 24.03.2024.
15. Ciucă, Valeriu M., *Jurământul judiciar sau ordalia limbii în simbolistica etnologică și antropologică a lumii juridice*, în Rev. De dialog ortodox Epifania, nr. 70, septembrie-noiembrie 2024, Iași.
16. Ciucă, Valeriu M., *Promesses. Pollicitatio romaine et la doctrine moderne d'estoppel(stuppa & legitimate expectation) ou la force de l'honorabilité et des "mains propres"...*, publicat în revista IUS ROMANUM 2/2019.
17. Ciucă, Valerius M., *Bona fides într-o nouă hermeneutică*, lucrare publicată în revistele „Hermeneia” nr. 6/2005, „Epifania” nr. 33/2015, Iași, și în volumul Simpozionului „Disponibilități creative în lume”, Societatea „Vasile Pogor”, Iași, 2009. Articolul poate fi consultat pe site-ul: https://www.academia.edu/12890742/Bona_fides_intr_o_noua_hermeneutica.
18. Ciucă Valeriu M., C. Macovei, S. Panainte, N. R. Dominte, C. Codrea, V. Vieriu, M. C. Dobrilă, Școala dreptului organic. Vol. al III-lea, Aplicațiile cercurilor Centrului Robertianum de Drept Privat al Facultății de Drept, Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, Ed. Solomon, f.l., 2023.
19. Cooper William Rickets, *The Serpent Myths of Ancient Egypt being a Comparative History of these Myths compiled from the „Ritual of the Dead”, Egyptian Inscriptions, Papyri, and monuments in the british and continental museums, read before Victoria Institute, London*, Ed. Lightning Source Inc, 1873.

20. Dijn Herman De, K. U. Leuven, *Promise and Ritual: profane and sacred symbols in Hume's philosophy of religion*, în *Journal of Scottish Philosophy*, 2003, pp. 57-67. Articolul poate fi consultat pe site-ul: https://www.researchgate.net/publication/253367667_Promise_and_Ritual_Profane_and_Sacred_Symbols_in_Hume's_Philosophy_of_Religion, consultat la data de 16 ianuarie 2022.
21. Egner Inge, *The speech act of promising in an intercultural perspective*, în *SIL International*, 2002. Articolul poate fi consultat pe site-ul: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.541.5894&rep=rep1&type=pdf>, consultat la data de 18 decembrie 2021.
22. Eisenberg Melvin Aron, *The World of Contract and the World of Gift*, în *California Law Review*, 1997, p. 838. Articolul poate fi consultat pe site-ul: <https://www.jstor.org/stable/3481126?seq=1>, consultat la data de 22 aprilie 2022.
23. Eliade Mircea, *Tratat de istorie a religiilor*, Ed. Humanitas, București, 1992.
24. Eliade Mircea, *Imagini și simboluri*, Ed. Humanitas, București, 1994.
25. Eliade Mircea, *Imagini și simboluri. Eseu despre simbolismul magico-religios*, Ed. Humanitas, București, 1994.
26. Farnsworth E. Allan, *Parables About Promises: Religious Ethics and Contract Enforceability*, în *Fordham Law Review*, Vol. 71, Issue 3, 2002, p. 698. Articolul poate fi consultat pe site-ul: <https://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3863&context=flr>, consultat la data de 14 februarie 2022.
27. Forte, Angelo D. M. , *Good Faith in Contract and Property*, Ed. Hart Publishing, Oxford, Portland Oregon, 1999.
28. François du Toit, *Criticism of the Testamentary Undue Influence Doctrine in the United States: Lessons for South Africa?*, în *Journal of Civil Law Studies*, Vol. 6, No. 2, 2013.
29. Geis, George S., *Gift Promises and The Edge of Contract Law*, în *Illinois Law Review*, f.a.
30. Gentilhomme, Rémy, *Vive la réincorporation à la masse d'une donation-partage transgénérationnelle!*, în *Rev. Defrénois*, no 2, 30.01.2011. A se vedea: <https://www.labase-lextenso.fr/defrenois/AD2011DEF0153N1?em=Vive%20la%20r%C3%A9incorporation%20%C3%A0%20la%20masse%20d%E2%80%99une%20donation-partage%20transg%C3%A9n%C3%A9rationnelle!>, consultat la 20.09.2022.
31. Gentilhomme, Rémy, *Donation-partage transgénérationnelle et usufruit successif*, în *Rev. Defrénois*, no 9, 15.05.2015. A se vedea: <https://www.labase-lextenso.fr/defrenois/DEF119x1?em=Donation-partage%20transg%C3%A9n%C3%A9rationnelle%20et%20usufruit%20successif%2C%20>, consultat la 10.10.2022.
32. Grare-Didier, Clothilde, *Pacte sur succession future*, în *Revue des contrats* n°2/01.04.2006.
33. Gulliver, Ashbel G., Catherine J. Tilson, *Classification of gratuitous transfers*, în *The Yale Law Journal*, Vol. 51, 1941, pp. 18-19. Articolul poate fi consultat pe site-ul: https://digitalcommons.law.yale.edu/fss_papers/3045/(consultat la data de 5 aprilie 2021).
34. Hedley, Stephen, *Keeping contract in its place – Balfour v Balfour and the enforceability of informal agreements*, în *Oxford Journal of Legal Studies*, Vol. 5, No. 3. Articolul poate fi consultat pe site-ul : <https://www.jstor.org/stable/764516?seq=1>(consultat la data de 12 aprilie 2022).

35. Heuscher, Julius E., *Don Pasquale, Fidelio, and Psychiatry*, în *The American Journal of Psychoanalysis*, Vol. 52, 1992. Articolul poate fi consultat pe site-ul: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/1626596/>, consultat la data de 12 aprilie 2022.
36. Horwitz, Morton J., *Review*, în *The University of Chicago Law Review*, no 42, 1975. A se vedea: <https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3859&context=uclev>, consultat la 16.04.2024.
37. Ibbetson, David, *Sixteenth Century Law: Slade's Case in Context*, în *Oxford Journal of Legal Studies*, No 3, Vol. 4, 1984, pp. 295-317. A se vedea: <https://www.jstor.org/stable/764181>, consultat la 13.06.2022.
38. Jankélévitch, Vladimir, *Paradoxul moralei*, Ed. Echinoc, Cluj-Napoca, 1997.
39. Janssen J. J., *Gift-Giving in Ancient Egypt as an Economic Feature*, în *The Journal of Egyptian Archaeology*, Vol. 68, 1982, pp. 253-258. Articolul poate fi consultat pe site-ul: <https://www.jstor.org/stable/3821641?seq=1>, consultat la data de 15 februarie 2022.
40. Jeandin Nicolas, *Promesse et contrat dans le Ring de Richard Wagner*, în *Revue interdisciplinaire d'études juridiques*, Vol. 64, 2010. Articolul poate fi consultat pe site-ul: <https://www.cairn.info/revue-interdisciplinaire-d-etudes-juridiques-2010-1-page-61.htm>, consultat la data de 10 martie 2022.
41. Kemp Barry J., *How Religious were the Ancient Egyptians?*, în *Cambridge Archaeological Journal*, No 5, 2008. Articolul poate fi consultat pe site-ul: <https://www.cambridge.org/core/journals/cambridge-archaeological-journal/article/abs/how-religious-were-the-ancient-egyptians/81132C94CDC5B8D3D83D081070BD61D3>, consultat la data de 8 martie 2022.
42. Korn Fred, Korn Schulamit R. Decktor, *Where People Don't Promise*, *Ethics*, Vol. 93, 1983, lucrare folosită integral. Articolul poate fi consultat pe site-ul: <https://www.jstor.org/stable/2380623?seq=1>, consultat la data de 8 mai 2022.
43. Lorenzen Ernest G., *Causa and Consideration in the Law of Contracts*, în *Yale Journal*, Vol. XXVIII, No. 7, 1919. Articolul poate fi consultat pe site-ul: https://openyls.law.yale.edu/bitstream/handle/20.500.13051/4065/Causa_and_Consideration_in_the_Law_of_Contracts.pdf?sequence=2, consultat la data de 10 februarie 2022.
44. Macovei, Codrin, *De veghe în turpitudinea nedemnului. Prolegomene ale posibilei invocări*, în *Rev. SUBB Iurisprudencia* nr. 4/2020.
45. MacQueen, Hector L., *Good Faith in the Scots Law of Contract: An Undisclosed Principle*, în *loc. cit.*, Forte Angelo D. M., *Good Faith in Contract and Property*, Ed. Hart Publishing, Oxford, Portland Oregon, 1999.
46. MacQueen Hector L., *Good Faith*, în *loc. cit.*, H. L. MacQueen, R. Zimmermann, *European Contract Law: Scots and South African Perspectives*, Ed. The Edinburgh Law Review Trust and the Contributors, Edinburgh, 2006.
47. Madoff, Ray D., *Unmasking Undue Influence*, în *Boston College Law School Faculty Papers*, *Minnesota Law Review* 8, 1997.
48. Mahinga, Jean-Grégoire, *Des quelques considérations relatives aux pactes sur succession future*, în *Issu de Petites affiches*, n°21/01.04.2015.
49. Malaurie, Philippe, *Les libéralités graduelles et résiduelles*, în *Rev. Defrénois*, no 23, 15.12.2006. A se vedea: <https://www.labase-lextenso.fr/defrenois/AD2006DEF1801N1?em=Les%20lib%C3%A9ralit%C3%A9s%20graduelles%20et%20%C3%A9siduelles%20malaurie%20>, consultat la 27.09.2022.
50. Malebranche, *Tratat de morală*, Ed. Universul Enciclopedic Gold, București, 2011.

51. Meissonnier, Louis, *La loi portant réforme des successions et des libéralités du 23 juin 2006, une réforme manquée?*, în Rev. Petites affiches, no 127, 25.06.2008. A se vedea: <https://www.labase-lextenso.fr/petites-affiches/PA200812708?em=La%20loi%20portant%20r%C3%A9forme%20des%20successions%20et%20des%20lib%C3%A9ralit%C3%A9s%20du%2023%20juin%202006%2C%20une%20r%C3%A9forme%20manqu%C3%A9e%3F%20%20louis>, consultat la 20.10.2022.
52. Mikalef-Toudic, Véronique, *Clause de tontine ou clause d'accroissement: une nouvelle jeunesse*, în Rev. Petites Affiches, n° 106, 27 mai 2016. A se vedea: <https://www.labase-lextenso.fr/petites-affiches/LPA116a8>, consultat la 12.12.2023.
53. Modreanu, Sorin-Claude, Solomon, Andrei-Alexandru, *Les substitutions fideicommissaires (les liberalites graduelles) en droit roumain, français et anglais*, în Rev. Romanian Journal of Comparative Law n° 2/2023.
54. Naudin, Estelle, *Les libéralités graduelles et résiduelles*, în Rev. Petites affiches, no 129, 28.06.2007. A se vedea: <https://www.labase-lextenso.fr/petites-affiches/PA200712905?em=Les%20lib%C3%A9ralit%C3%A9s%20graduelles%20et%20r%C3%A9siduelles%20estelle>, consultat la 20.10.2022.
55. Oane Sorin, *Sandro Botticelli despre amorul omenesc și amorul ceresc: „Primăvara” și „Nașterea lui Venus”*, f.p. Articolul poate fi consultat pe site-ul: <http://www.istoriesicivilizatie.ro/sandro-botticelli-despre-amorul-omenesc-si-amorul-ceresc-primavara-si-nasterea-lui-venus/>, consultat la data de 15 ianuarie 2021.
56. Omarjee, Imran, Michelez Associés, *La libéralisation des libéralités avec charge de transmettre: les libéralités graduelles et résiduelles*, în Rev. Petites affiches, no 26, 5.02.2007. A se vedea: <https://www.labase-lextenso.fr/petites-affiches/PA200702602?em=Les%20lib%C3%A9ralit%C3%A9s%20graduelles%20et%20r%C3%A9siduelles%20malaurie%20>, consultat la 10.10.2022.
57. Onișor Remus, *Legământul, paradigmă a slujirii divine*. Articolul poate fi consultat pe site-ul: <http://fto.ro/altarul-reintregirii/wp-content/uploads/2018/06/5.-Onisor-79-99.pdf>, consultat la data de 15 decembrie 2021.
58. Peterka-Borgniet, Nathalie, *Le nouveau visage des libéralités familiales au lendemain de la loi du 23 juin 2006*, în Rev. Gazette du Palais, no 313, 9.11.2006. A se vedea: <https://www.labase-lextenso.fr/gazette-du-palais/GP20061109002?em=Le%20nouveau%20visage%20des%20lib%C3%A9ralit%C3%A9s%20familiales%20au%20lendemain%20de%20la%20loi%20du%2023%20juin%202006%2C%20>, consultat la 27.09.2022.
59. Pr. Popa Gheorghe, *Lege și iubire. Coordonate biblice și hermeneutice pentru Teologia Morală*, Ed. Trinitas, Iași, 2002.
60. Prigent, Stéphane, *Donation-partage transgénérationnelle avec clause graduelle*, în Rev. Defrénois, no 1, 15.01.2010. A se vedea: <https://www.labase-lextenso.fr/defrenois/QP2010DEF0048N1?em=Donation-partage%20transg%C3%A9n%C3%A9rationnelle%20avec%20clause%20graduelle>, consultat la 20.10.2022.
61. Raoul-Cormeil, Gilles, *2e Commission: La persistance de la prohibition des pactes sur succession future*, în Issu de Petites affiches, n° 183/12.09.2012.
62. Saprai Prince, *Balfour V Balfour and the Separation of Contract and Promise*, în Legal Studies, 2017, p. 3. Articolul poate fi consultat pe site-ul:

- https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3166017(consultat la data de 2 mai 2022).
63. Searle John R., *A Taxonomy of Illocutionary Acts*, în University Digital Conservancy. Lucrarea poate fi analizată folosindu-se adresa: https://conservancy.umn.edu/bitstream/handle/11299/185220/7-08_Searle.pdf?sequence=1(consultat la data de 15 septembrie 2021).
 64. Seavey, W. A., *Reliance upon Gratuitous Promises or Other Conduct*, în Harvard Law Review , 1951, Vol. 64, No. 6.
 65. Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2004.
 66. Shiffrin, Seana Valentine, *The divergence of contract and promise*, în Harvard Law Review, 2007, Vol. 120. A se vedea: <https://harvardlawreview.org/print/vol-120/the-divergence-of-contract-and-promise/>, consultat la 21.12.2022.
 67. Spivack, Carla, *Why Testamentary Doctrine of Undue Influence Should Be Abolished*, în Kansas Law Review, Vol. 58, no. 2, 2010.
 68. Stanciu, Crina-Maria, *Limitele voinței: între viață și moarte, între legea omenească și judecata la Curtea lui Osiris*, in loc. cit., V. M. Ciucă, C. Macovei, S. Panainte, N. R. Dominte, C. Codrea, V. Vieriu, M. C. Dobrilă, *Școala dreptului organic. Vol. al III-lea, Aplicațiile cercurilor Centrului Robertianum de Drept Privat al Facultății de Drept, Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași*, Ed. Solomon, f.l., 2023.
 69. Stanciu, Crina-Maria, *Cu cărțile pe față în contracte: între aleatoriu și comutativ? Bona fides and free will? Oh, dear God...who will win?* in loc. cit., V. M. Ciucă, C. Macovei, S. Panainte, N. R. Dominte, C. Codrea, V. Vieriu, M. C. Dobrilă, *Școala dreptului organic. Vol. al III-lea, Aplicațiile cercurilor Centrului Robertianum de Drept Privat al Facultății de Drept, Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași*, Ed. Solomon, f.l., 2023.
 70. Stanciu Crina-Maria, Ștefăniu Codrin-Alexandru, *Afecțiunea artificială Vs. Afecțiunea prezumată/subiectivă a lui de cuius*, în loc. cit., Valerius M. Ciucă, Codrin Macovei, Septimiu Panainte, Nicoleta Rodica Dominte, Codrin Codrea, Vlad Vieriu, Mirela Carmen Dobrilă (coordonatori), *Școala dreptului organic. Aplicațiile cercurilor Centrului Robertianum de Drept Privat al Facultății de Drept, Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași*, Volumul al III-lea, , Ed. Solomon, București, 2023.
 71. Swain Warren, *Contract as Promise: The Role of Promising in the Law of Contract. An Historical Account*, în *The Edinburgh Law Review*, 2013, p. 7. Articolul poate fi consultat pe site-ul:https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2620482, consultat la data de 2 mai 2022.
 72. *Taxmann's Taxation of Virtual Digital Assets*, Ed. Taxmann Publications Ltd, India, 2022.
 73. Teodorescu Radu, *Iubirea agapică: între ontologic și spiritual, f.e.*, 2019. Lucrarea poate fi consultată pe site-ul: https://www.academia.edu/39070773/IUBIREA_AGAPIC%C4%82_%C3%82ENTRE_ONTOLOGIC_%C8%98I_SPIRITUAL(consultată la data de 22 decembrie 2021).
 74. Terinte Ciprian Flavius, *Noțiunea de legământ în revelația biblică vechitestamentară(I)*, în rev. *Pleroma*, anul VII, nr.3, 2005. Articolul poate fi consultat on-line pe site-ul: https://jurnalulpleroma.files.wordpress.com/2009/03/03_7_3_terinte.pdf, consultat la data de 21 decembrie 2021.

75. The American Law Institute at Washington, D.C., *Restatement of the Law Third Property. Wills and Other Donative Transfers as Adopted and Promulgated May 16, 2001*(Volume 2), Ed. American Law Institute Publishers, St. Paul, MN, 2001.
76. Valla, Lorenzo, *On the Donation of Constantine*, traducerea lucrării a fost realizată de G. W. Bowersock, Ed. Harvard University Press Cambridge, Massachusetts London, England, 2007.
77. Vlad, Ștefan, *Despre o teorie contra-intuitivă a drepturilor eventuale*. A se vedea pentru mai multe detalii:<https://www.juridice.ro/268768/despre-o-teorie-contra-intuitiva-a-drepturilor-eventuale.html>, consultat la 12.04.2024.
78. Warburg Aby, *Sandro Botticelli's Birth of Venus and Spring. An examination of Concepts of Antiquity in the Italian Early Renaissance*, 1893, pp. 90-93. Lucrarea poate fi consultată pe site-ul: <http://tems.umn.edu/pdf/Warburg-Botticellis-Birth-of-Venus.pdf>, consultată la data de 8 aprilie 2022.
79. Wilson, John A., *The Oath in Ancient Egypt*, în *Journal of Near Eastern Studies*, vol. 7, no. 3, 1948, pp. 129–156. Articolul poate fi consultat pe site-ul :www.jstor.org/stable/542530, consultat la data de 15 septembrie 2021.

V. Jurisprudență (în ordinea apariției în text)

1. Dec. Curții de Casație, secția I, nr. 304/13.10.1893, Buletin, 1893.
2. Cour d'appel de Nîmes, 1ère chambre, 25 mai 2023, nr. 22/00680.
3. Cass. 1re civ., 18 déc. 1984, n° 83-16.028.
4. Cass. 1ère civ., 3 décembre 2008, Bull. Civ. I n° 281.
5. Cour de Cassation, Chambre civile 1, du 8 décembre 1987, 85-11.769, Publié au bulletin.
6. Cass. 1re civ., 22 oct. 2014, n° 13-23657.
7. Cass., civ., 11 janv 1933.
8. Cass. ch. réun., 28.04.1961.
9. Cass, 1re civ., 26 oct. 2011, n° 10-11894.
10. Tweddle c. Atkinson, 1861.
11. Lord Strathcona Steamship Co c. Dominion Coal Co, 1926.
12. Tulk c. Moxhay.
13. Port Line Ltd v. Ben Line Ltd.
14. Haase v. Cardoza.
15. Lesnik v. Lesnik.
16. Balfour v. Balfour.
17. Gould v. Gould.
18. Smith c. Oliver.
19. Seavey v. Drake.
20. Lumley vs Wagner.
21. Central London Property Trust Ltd v High Trees House Ltd, 1947.
22. Sentință civilă 8094 din 26.10.2021, Judecătoria Ploiești.
23. Hotărârea nr. 791/2023 din 20.06.2023.
24. Hotărârea nr. 1015/2014 din data de 11.12.2014 a Curții de Apel Oradea.
25. Hotărâre nr. 534/2016 din 21.04.2016 pronunțată de Tribunalul Cluj.
26. Hotărâre nr. 1492/2017 din 03.03.2017 pronunțată de Judecătoria Buzău.
27. Hotărâre nr. 528/2014 din 09.10.2014 pronunțată de Judecătoria Târgu Lapuș.

28. Hotărâre nr. 227/2023 din 25.04.2023 pronunțată de Tribunalul Vrancea,
29. Hotărâre nr. 1073/2023 din 15.11.2023 pronunțată de Judecătoria Novaci.

VI. Literatură

1. Arendt Hannah, *Condiția umană*, Ed. Idea Design & Print, Casa Cărții de Știință, Cluj, 2007.
2. Bader Ginsburg Ruth, *My Own Words*, Ed. Simon & Schuster Paperbacks, New York, 2018.
3. Bergson Henri, *The Creative Mind. An Introduction to Metaphysics*, Ed. Dover Publications, INC., Mineola, New York, 2007.
4. Biblie.
5. Bлага, Lucian, *Gândire magică și religie*, Trilogia valorilor II, Ed. Humanitas, București, 1996.
6. Boccaccio Giovanni, *Decameronul*, Ed. Univers, București, 1978.
7. Călinescu George, *Estetica basmului*, Ed. Pergamon, Bistrița, 2006.
8. *Cântecul nibelungilor(fără autor)*, Ed. Minerva, București, 1977.
9. Cioarbă, C., A. Eșanu, *Ludwig Wittgenstein. Scrisori despre Tractatus*, Ed. Humanitas, București, 2012.
10. Ciucă Lydia Constanța, Ionescu-Boeru C., *Destinul cetății Troia*, Ed. Prietenii Cărții, București, 1998.
11. Cohen, Déborah, *Natura poporului. Formele imaginarului social (secolele XVIII-XXI)*, Ed. Tact, Cluj-Napoca, 2023.
12. Cronin Michael, *The Science of Ethics, Volume 1: General Ethics*, Ed. M. H. Gill and Son, Dublin, 1939.
13. Davidson H. R. Ellis, *Gods and Myths of Northern Europe*, Ed. Penguin Books, 1964.
14. Dumézil Georges, *Mit și epopee*, Ed. Științifică, București, 1993.
15. Dumézil Georges, *Uitarea omului și onoarea zeilor și alte eseuri*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998.
16. Eco Umberto, *Istoria frumuseții*, Ed. RAO, București, 2019.
17. Esop, *Fabule*, Ed. Ion Creangă, București, 1984.
18. Feser Edward, *De la Aristotel la John Searle și înapoi. Patru articole filosofice*, Ed. Eikon, București, 2017.
19. Fontaine Jean de La, *Fabule*, Ed. tineretului, f.a.,.
20. Fontaine Jean de La, *Fabule*, Ed. De Stat pentru Literatură și Artă, 1958.
21. Frankopan Peter, *Drumurile mătășii. O nouă istorie a lumii*, Ed. Trei, București, 2019.
22. Gaiman Neil, *Mitologie nordică*, Ed. Arthur, București, 2020.
23. Goethe Johan Wolfgang, *Faust*, Editura de Stat pentru literatură și artă, București, 1955.
24. Goldman Albert, Sprinchorn Evert, *Wagner on music and drama*, Ed. Library of Congress Cataloging in Publication Data, New York, 1964.
25. Grotius Hugo, *The Rights of War and Peace*, Vol. II, Ed. Liberty Fund, Inc., United States of America, 2005.
26. Harari Yuval Noah, *21 de lectii pentru secolul XXI*, Ed. Polirom, București, 2018.
27. Homer, *Iliada*, trad. G. Murnu, f.e., f.a., A se vedea site-ul: <https://dinitrandu.com/wp-content/uploads/2018/10/Iliada-George-Murnu.pdf>, consultat la data de 15 decembrie 2021.

28. Hume David, *A Treatise of Human Nature*, Ed. Clarendon Press, Oxford, 1888.
29. Hume David, *Cercetare asupra intelectului omenesc*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1987.
30. Ispirescu Petre, *Basme culese*, Ed. Ion Creangă, București, 1975.
31. James T.G.H., Sands Emily, *Minunile Egiptului. Mic tratat de egiptologie*, Ed. Egmont, 2008.
32. Kant Immanuel, *Metafizica moravurilor*, Ed. Antaios, București, 1999.
33. Kerrigan William, *Shakespeare's Promises*, Ed. The Johns Hopkins University Press, Baltimore & London, Baltimore, 1999.
34. Kun Nikolay Albertovich, *Legende și mituri ale Greciei Antice*, Ed. Științifică, București, 1958.
35. Laveleye Emile De, *La Saga des Nibelungen dans les Eddas et dans Le Nord Scandinave*, Librairie Internationale, Paris, 1866.
36. Lévi-Strauss, Claude, *The Elementary Structures of Kinship*, Ed. Beacon Press, Boston, 1969.
37. Lévi-Strauss, Claude, *Antropologia structurală*, Ed. Politică, București, 1978.
38. Lévi-Strauss, Claude, *Introduction to Marcel Mauss*, Ed. Routledge & Kegan Paul, London, 1987.
39. Lucius Annaeus Seneca, *Rămâi cu bine. Scrisori către Lucilius*, Ed. Seneca Lucius Annaeus, București, 2014.
40. Lucius Annaeus Seneca, *M-ai întrebat de ce. Despre providență. Despre fermitatea înțeleptului*, Ed. Seneca Lucius Annaeus, București, 2014.
41. Malaurie Philippe, *Droit et Littérature. Une anthologie*, Ed. Cujas, Paris, 1997.
42. Mauss, Marcel, *Eseu despre dar*, Ed. Polirom, Iași, 1997.
43. Morogan Elena Maria, *Mitologia nordică. Mituri și legende*, Ed. Enciclopedică, București, 1992.
44. Naso Publius Ovidius, *Fasti*, eng. Translation by Sir James George Frazer, Ed. Harvard University Press, London, 1959.
45. Naso Publius Ovidius, *Metamorfoze*, traducere, studiu introductiv și note de David Popescu, București, Editura Științifică, 1959, f.p.
46. Pasaje din scrierile poetului Mihai Eminescu în Revista Timpul, 10 iulie 1880; în Revista Timpul, 26 iulie 1880; în Revista Timpul, 13 martie 1881, în E. Safta-Romano, *Există dreptate? Scrieri cu conținut juridic*, Ed. Junimea, Iași, 1994.
47. Portalis, Jean-Étienne-Marie, *Discours préliminaire du premier projet de Code civil(1801)*, Préface de Michel Massenet, Éditions Confluences, Bordeaux, 2004, p. 69. Textul integral poate fi consultat pe site-ul: https://mafr.fr/IMG/pdf/discours_1er_code_civil.pdf, consultat la 22.12.2023.
48. Safta-Romano Eugeniu, *Studiu introductiv*, în E. Safta-Romano, *Există dreptate? Scrieri cu conținut juridic*, Ed. Junimea, Iași, 1994.
49. Safta-Romano Eugeniu, *Există dreptate? Scrieri cu conținut juridic*, Ed. Junimea, Iași, 1994.
50. Shakespeare William, *Opere alese. Neguțătorul din Veneția*, în românește de Adolphe Stern, Ed. Cultura Națională, București, 1923.
51. Shakespeare William, *Opere complete*, Vol. 3, Ed. Univers, 1984.
52. Shannon Claude E., Weaver Warren, *The Mathematical Theory of Communication*, Ed. University of Illinois Press, Urbana, 1949.

53. Stevenson Robert Louis, *Un caz foarte straniu: doctorul Jekyll și domnul Hyde*, Ed. Art, București, 2018.
54. Stoianov, Carmen, Marinescu Mihaela, *Istoria muzicii universale*, Ed. Fundației România de Măine, 2007, București.
55. Sturluson, Snorri, *Edda. Povești din mitologia nordică*, Ed. Herald, București, 2019.
56. Tyldesley, Joyce, *Myths & Legends of Ancient Egypt*, Ed. Penguin Books, London, 2010.
57. Vatamaniuc, D. în M. Eminescu, *Opere*, vol. IX, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1980.
58. Vianu, Tudor, *Prefață*, in loc. cit., Johan Wolfgang Goethe, *Faust*, Editura de Stat pentru literatură și artă, București, 1955.
59. Whitaker, Elizabeth, *An Analysis of Marcel Mauss's The Gift. The Form and Reason for Exchange in Archaic Societies*, Ed. Macat International Ltd, Routledge, London, 2017.
60. Wiking, Meik, *Mica enciclopedie Lykke. În căutarea celor mai fericiți oameni din lume*, Ed. Litera, București, 2020.
61. Wittgenstein, Ludwig, *Tractatus logico-philosophicus*, Ed. Humanitas, București, 1991.
62. Wittgenstein, Ludwig, *Cercetări filozofice*, Ed. Humanitas, București, 2013.
63. Yourcenar, Marguerite, *Memoriile lui Hadrian*, Ed. Humanitas Fiction, București, 2021.

VII. Alte resurse internet

1. https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070721/LEGISCTA000006136340?etatTexte=VIGUEUR&anchor=LEGISCTA000032040792#LEGISCTA00032040792 (consultat la data de 12.12.2022).
2. <https://matthewminer.name/law/outlines/1L/1st+Semester/LAW+505-002+%E2%80%93+Contracts+I/Contract> (consultat la data de 3.01.2023).
3. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1999/31/section/1> (consultat la data de 3.01.2023).
4. <https://www.lawteacher.net/cases/tweddle-v-atkinson.php> (consultat la data de 15.01.2023).
5. <https://lawprof.co/contract/privity-cases/lord-strathcona-steamship-co-v-dominion-coal-co-1926-ac-108/> (consultat la data de 20.01.2023).
6. <https://www.lawteacher.net/cases/tulk-v-moxhay.php> (consultat la data de 20.01.2023).
7. https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070721/LEGISCTA000006165513?etatTexte=VIGUEUR&anchor=LEGISCTA000006165513#LEGISCTA000006165513 (consultat la data de 21.02.2023).
8. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1975/63/section/1> (consultat la data de 27.02.2023).
9. <https://vlex.co.uk/vid/smith-v-oliver-802041849> (consultat la data de 22.03.2023).
10. <https://www.scientia.ro/homo-humanus/51-psihologie/385-dilema-prezonierului-teoria-jocului.html> (consultat la data de 18 octombrie 2021).
11. <https://www.learningtogive.org/resources/noblesse-oblige>, consultat la data de 2 ianuarie 2022.
12. <https://dexionline.ro/definitie/leg%C4%83m%C3%A2nt>, consultat la data de 12 ianuarie 2022.
13. <https://www.blueletterbible.org/study/larkin/dt/26.cfm>, consultat la data de 12 ianuarie 2022.
14. <https://www.bibliotecapemobil.ro/content/scoala/pdf/Shakespeare%20William%20-%20Hamlet.pdf>, consultată la data de 18 aprilie 2022.

15. https://www.academia.edu/5685536/William_Shakespeare_-_Othello, consultat la data de 14 ianuarie 2022.
16. <https://www.bibliotecapemobil.ro/content/scoala/pdf/Cristopher%20Marlowe%20-%20Tragica%20istorie%20a%20doctorului%20Faust.pdf>, consultat la data de 1 mai 2022.
17. <https://www.telework.ro/ro/durata-in-filosofie/>, consultat la 12.12.2023.
18. https://droitromain.univ-grenoble-alpes.fr/Anglica/D45_Scott.htm, consultat la 12.02.2024.
19. <https://www.coursehero.com/file/29268623/Restatements-Second-of-Contracts/>, consultat la data de 8 februarie 2022
20. <https://www.lexbase.fr/revues-juridiques/7244813-jurisprudence-la-creation-pretorienne-d-un-droit-de-jouissance-speciale-a-duree-indeterminee>, consultat la 12.04.2024.
21. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/15-16/20/section/1?view=plain>, consultat la 12.04.2024.
22. <https://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5318&context=ilj>, consultat la 16.04.2024.
23. <https://lawprof.co/contract/privity-cases/port-line-v-ben-line-1958-2-qb-146/>(consultat la data de 20.01.2023).
24. <https://www.lawteacher.net/free-law-essays/contract-law/definitions-of-different-contract-types-contract-law-essay.php>(consultat la data de 20.02.2023).
25. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/tenant-in-common>, consultat la 15.03.2024.
26. <https://www.casebriefs.com/blog/law/civil-procedure/civil-procedure-keyed-to-cound/the-development-of-modern-procedure/slades-case/>, consultat la 20.01.2023.
27. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/you-can-lead-a-horse-to-water-but-you-can-t-make-him-drink>,